

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ
ANABİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ FUTBOLA
YÖNELİK TUTUMLARI VE TAKIMLARI İLE
ÖZDEŞLEŞME DURUMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emrah ALTINSOY

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kayıhan ERBAŞ

Aksaray – 2014

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ
ANABİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ FUTBOLA
YÖNELİK TUTUMLARI VE TAKIMLARI İLE
ÖZDEŞLEŞME DURUMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emrah ALTINSOY

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kayıhan ERBAŞ

Aksaray – 2014

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KABUL ve ONAY BELGESİ

Emrah ALTINSOY' un "Öğretmen Adaylarının Futbola Yönelik Tutumları ve Takımları İle Özdeşleşme Durumları" başlıklı Lisansüstü tez çalışması, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu' nun 20.11.2014 tarih ve 21561471/72.03-1320 sayılı kararı ile oluşturulan aşağıdaki jüri tarafından Beden eğitimi ve Spor Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS** Tezi olarak Oy Birliği/ Oy Çokluğu kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kayıhan ERBAŞ

Üye : Doç.Dr. Hüseyin ÜNLÜ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yaprak KALEMOĞLU VAROL

İmza

Tezin Savunulduğu Tarih: 09/12/2014

ONAY

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu' nun 25.12.2014 Tarih ve 2014/SS-16 Sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Emrah ALTINSOY

Enstitü Müdürü Y.

Prof. Dr. Ural Alp MANÇO
Enstitü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek Lisans olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu doğrularım.

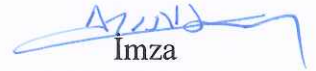
Tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih

09 / 12 / 2014

Öğrencinin Adı SOYADI

Emrah ALTINSOY

İmza

ÖNSÖZ

Bu araştırmada günümüzün en popüler spor dalı olan futbola yönelik tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve tutumların oluşumunda etkili olan süreçlerin bilimsel olarak incelenmesi sonucu elde edilecek bulgular ile de futbolun gelişimine katkı sağlayabilmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin takımları ile özdeşleşme durumlarını inceleyerek kendileri ile takımları arasındaki bağıllık düzeyinin ne olduğunu görebilmektedir.

Tutum ölçeği ve özdeşleşme ile ilgili olarak yapılan bu araştırmanın tüm aşamalarında bana yol gösteren danışman hocam Yrd.Doç. Dr. Mustafa Kayıhan ERBAŞ ve danışmanım kadar katkı sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Hüseyin ÜNLÜ' ye, teşekkür ederim.

Araştırmaya gönüllü olarak katılan ve ölçme araçlarını cevaplandıran tüm öğrencilere teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Tezim süresince bana sabırla katlanan eşim Emine ALTINSOY' a, aileme, arkadaşlarıma ve biricik Yusuf'uma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÖĞRETMEN ADAYLARININ FUTBOLA YÖNELİK TUTUMLARI VE TAKIMLARI İLE ÖZLEŞME DURUMLARI

Emrah ALTINSOY

Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Beden Eğitim Ve Spor Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kayıhan ERBAŞ

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve takımları ile özdeşleşme durumlarını belirlemek, bu tutumlar ve özdeşleşme durumlarını, öğretmen adaylarının anket bilgilerinden elde edilen bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırarak ortaya koymaktır. Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumlarının olumlu ve takımları ile özdeşleşme durumlarının yüksek olması spor açısından çok önemlidir. Çalışmaya 360'ı kadın, 336'sı erkek olmak üzere 696 öğretmen adayı gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; 'Futbola Yönelik Tutum Ölçeği' ve 'Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının, sporla özdeşleşme düzeylerinin; cinsiyet değişkeni açısından, bölüm değişkeni açısından, sınıf değişkeni açısından, herhangi bir spor branşı ile ilgilenme değişkeni açısından, düzenli spor yapma değişkeni açısından anlamlı bir farka rastlanırken; mezun oldukları ortaöğretim türü açısından, aile gelir durumu değişkeni açısından, yerleşim yeri açısından, not ortalaması değişkeni açısından da anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

2014, IX + 64 Sayfa

Anahtar Kelimeler:

1. Tutum,
2. Özdeşleşme,
3. Öğretmen adayları,
4. Futbol

Bilim Kodu

ABSTRACT

Master of Thesis

TEACHER CANDIDATES' ATTITUDES TOWARDS FOOTBALL AND IDENTIFICATION STATUS WITH THEIR TEAMS

Emrah ALTINSOY

AKSARAY UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Adviser: Assist. Prof. Dr. Mustafa Kayıhan ERBAŞ

The aim of this study is to determine teacher candidates attitude towards football and their identification with the status of their football teams and according to the independent variables obtained from questionnaires present these attitudes and these identification status. Teacher candidates have positive attitudes towards football and their higher identification with the status of football teams is very important for sports. There was 360 women and 336 men voluntarily participate in this research. In this research as a means of data collection;"Attitude scale towards Football "and "Identification Sports Fan scale" is used. As a result of research the teacher candidates identification levels with sports detected in significant differences in terms of gender, department, class, dealing with any branch of sport, regular sport activities as well as graduated from secondary school, family income status, GPA(grade point avarege).

2014, IX + 64 Pages

KEY WORDS:

1. Attitude,
2. Identification,
3. Teacher Candidates
4. Football

Science Code:

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Önsöz.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
Simgeler Ve Kısaltmalar	viii
Tablolar	ix
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
BÖLÜM II: ALAN YAZIN TARAMASI.....	5
2.1. Spor Kavramı	5
2.1.1. Spor Tanımı.....	5
2.1.2. Dünyada ve Türkiye’de Spor Faaliyetlerinin Boyutları	6
2.1.2.1. Ekonomik Boyut.....	6
2.1.2.2. Sosyal Boyut.....	6
2.1.2.3. Kültürel Boyut.....	7
2.1.2.4. Siyasal Boyut.....	8
2.2. Bir Spor Dalı Olarak Futbol Olgusu.....	9
2.2.1 Futbolun Tanımı.....	10
2.2.2 Futbolun Tarihçesi	11
2.2.3 Türkiye’de Futbol	12
2.2.4 Futbol Taraftarlığı.....	13
2.3. Futbolda Tutum Kavramı.....	15
2.3.1. Tutumun Tanımı.....	15
2.3.2 Tutumların Özellikleri.....	18
2.3.3 Tutumu Oluşturan Temel Öğeler.....	18
2.3.4. Futbol Taraftarının Tutumları.....	20
2.4. Futbolda Özdeşleşme Kavramı.....	21
2.4.1. Özdeşleşmenin Tanımı.....	22
2.4.2. Psikolojik Özdeşleşme.....	23
2.4.3. Davranışsal Özdeşleşme.....	24
2.4.4. Futbol Taraftarlarında Özdeşleşme.....	24

BÖLÜM III: YÖNTEM.....	27
3.1. Materyal ve Yöntem.....	27
3.1.1. Araştırmanın Modeli.....	27
3.1.2. Araştırma Grubu.....	27
3.1.3. Veri Toplama Aracı.....	30
3.1.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	30
3.1.3.2. Futbola Yönelik Tutum Ölçeği (FYTÖ).....	30
3.1.3.3. Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği(STÖÖ).....	31
3.1.4. Veri Analiz Teknikleri.....	31
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	32
4.1. Bulgular ve Yorumlar	32
BÖLÜM V: TARTIŞMA.....	42
5.1. Tartışma.....	42
BÖLÜM VI: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
6.1. Sonuç.....	48
6.2. Öneriler.....	49
KAYNAKÇA.....	51
EKLER.....	59
ÖZGEÇMİŞ.....	62

SİMGELER VE KISALTMALAR

N	:	Evren
N	:	Örneklem
F	:	Frekans
%	:	Yüzde
$\bar{X}$	:	Ortalama
Ss	:	Standart Sapma
SD	:	Serbestlik Derecesi
T	:	Anlamlılık Değeri
FYTÖ:		Futbola Yönelik Tutum Ölçeği
STÖÖ:		Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği
TFF	:	Türkiye Futbol Federasyonu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırma Grubunun Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı	28
Tablo 2. . Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutum ortalamaları	32
Tablo 3. Cinsiyet değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları	32
Tablo 4. Öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları.....	33
Tablo 5. Aile gelir durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları.....	34
Tablo 6. Doğup büyüdükları yerleşim yeri değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları.....	35
Tablo 7. Düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları	36
Tablo 8. Araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme ortalamaları.....	36
Tablo 9. Cinsiyet değişkeni açısından öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri.....	37
Tablo 10. Bölüm değişkeni açısından araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının sporla özdeşleşme düzeyleri	37
Tablo 11. Aile gelir durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri	38
Tablo 12. Doğup büyüdükları yerleşim yeri değişkeni açısından öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri	39
Tablo 13. Düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları.....	40
Tablo 14. Futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişki.....	40

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ortaya konulmaya çalışılmış ve araştırmaya destek sağlayıcı bilgiler üzerinde durulmuştur. Ayrıca araştırmanın problem cümlesi, alt problemler, amacı, önemi, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmanın konusu ile ilgili tanımlara yer verilmiştir

1.1. Problem Durumu

Spor evrensel kültürün bir parçası, içinde yaşadığımız dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir vasıtaadır. Dünya barışına katkı sağlayan bir etkinliktir, diyebileceğimiz gibi çağımız sporunu; fiziksel faydalarının yanı sıra insanların ruhsal sağlığını da olumlu yönde etkilemek, sosyal ve moral kazançlar sağlamak amacı ile yapılan hareketler topluluğu olarak da tanımlanabilir (Kazak, 2010).

Çağdaş toplumlarda, serbest zaman endüstrisinin önemli bir parçası olarak kabul edilen spor kavramı, toplum üzerindeki etkilerini her geçen gün artırmasıyla toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Aycan ve diğ., 2009). Sporun yoğun olarak ilişkide bulunduğu sosyal kurum olgu ve olgulara bakıldığında konunun önemi ve boyutları daha kolay anlaşılabilir. Sporun sosyal boyut alanı içerisinde toplum, aile, gençlik, kadın, çocuk, eğitim, kültür, ekonomi, politika, din, yönetim, hukuk, sosyal güvenlik, centilmenlik, boş zaman, kişilik, taraftarlık, v.b. sosyal kurum, kavram, olgu, ve olaylar gösterebilir. Bunlarda bize sporun toplum sistemi ve sosyal hayatla ne kadar iç içe olduğunu gösterir (Demirel ve diğ., 2007).

Spor ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temel unsuru olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin temel unsuru olan kişiliğin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak kişinin mücadele gücünü artırmanın yanında belirli kurallara göre rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetlerdir. Bu özelliklerinden dolayı çağımızda spor çok yönlü ve çok faydalı, çok amaçlı ve çok çeşitli boyutlar kazanmış ve evrenselleşmiştir (Amen, 2008).

Günümüzde birçok insan spor olaylarını medya aracılığı ile takip etmekte, serbest zamanlarını spor yaparak geçirmekte, spor olaylarını yerinde izlemekte ve hatta sporu hayatlarını kazanmanın bir yolu görüp meslek edinmektedirler. Bütün bunlara rağmen, spor seyirciliğinin özellikle futbol seyirciliğinin, spor ile ilgili en fazla yapılan faaliyet olduğu söylenebilir (Aycan ve diğ., 2009). Futbol belli ekonomik ve onu destekleyen ve ondan beslenen siyasal, kültürel ve ideolojik amaçları gerçekleştirmeye yönelik örgütlü etkinlikler bütünüdür. İnsan pratiği olarak futbol, tarihsel insan gerçeğini açıklamaya çalışan bilimsel girişimlerin konusudur. Futbola dair spekülasyonun bittiği yerde, futbol pratiğini anlamaya çalışan bilim başlar (Erdoğan, 2008).

Futbolun günümüzdeki popülerliği giderek artmakta ve sadece bireylerin değil işletmelerin de bu alandaki ilgilerinin arttığı gözlemlenmektedir (Salman ve Giray, 2010). Futbol; yaygın ve ciddi organizasyonlar olarak, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak çok geniş bir alanı etkilemektedir. Tüm dünyada milyarlarca insanı peşinden koşutan futbol, tüm ülkelerin ortak konularının birinci maddesini oluştururken, yaratmış olduğu ekonomiyle de çok büyük bir mali güç olarak da gelişimini sürdürmektedir (Yıldırım, 2008). Bu açıdan bakıldığında da spor alanında yapılan araştırmaların son derece önemli olduğu ve bu araştırmalarında giderek artması gerektiği gerçeği ile karşılaşılmalıdır. Özellikle profesyonel spor kulüplerinin bu araştırmalar ışığında hizmet kalitelerini artırmalarıyla müşterileri olarak varsaymaları gereken taraftarlarını memnun etmeyi hedeflemeleri gerekmektedir. Hedef tüketici kitlesinin anlaşılmasında ilk adım söz konusu taraftarların takım tutma motivasyonlarının neler olduğunun belirlenmesidir. Bu anlamda bu dürtüyü ortaya koyan tutumların anlaşılması önemlidir (Salman ve Giray, 2010).

Tutum, psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısı ile damgalanmış bir nesne ya da duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu, yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini tayin eden az çok sürekliliği olan bir hazır olma durumudur (Çelik, 2011). Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine (motivasyon) dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2010).

Tüm endüstrilerdeki tüketicilerin davranışlarının ve tutumlarının nedenlerini anlamakta en büyük yardımcı motivasyon olgusudur. Motivasyon, organizmayı

davranışa iten, bu davranışların düzenlilik ve sürekliliğini belirleyen, davranışa yön ve amaç veren çeşitli iç ve dış etkenler ile bunların işleyişini sağlayan mekanizmalar olarak tanımlanır. Sporun doğasında var olan yarışmacılık ya da rekabetçiliğin (competitiveness) genellikle başarı motivasyonundan geliştiği kabul edilmektedir. Başarı gereksinimi kuramının odak noktası, bazı bireylerin başarıya dayalı etkinliklerden başarılı çıkmaktan çok üst düzeyde doyum aldıklarıdır (Aktaş ve diğ., 2006). Milyonlarca tarafın içinde, kendisini tanımlayabilmekte ve onlarla aynı değerlere sahip olduğu düşünebilmektedir. Böylece taraftarlık, ortak bir değer ve payda haline gelebilmektedir (Şentürk, 2007). Bu durum, bireyin psikolojik ve sosyal gereksinimleri ile yakından ilgilidir. Dolaylı başarı, estetik, drama, kaçış/uzaklaşma, bilgi edinme, sporcuların fiziksel becerileri ve sosyal etkileşim gibi güdüler, bu gereksinimleri karşılamaktadır (Gençer ve diğ., 2012).

Ülke insanlarının yaşamı üzerinde sporun etkileri ve spora katılımları ile ilgili tutum ve davranışları inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan bu tür araştırmalar, sporun insanların günlük yaşamı üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Demirel ve arkadaşlarının (2007) aktarımına göre; Sports Illustrated’ın çalışmasında Amerikalıların katıldığı aktivite türleri ve katılım bakımından en popüler spor aktiviteleri ortaya konmuştur. Bu çalışmaların her biri Amerikalıların spora yönelik olan tutumlarını da incelemiş ve Amerika toplumunun % 95’inin günlük hayatlarında spordan etkilendiklerini (okuyarak, tartışarak, dinleyerek, seyrederek veya spor olayına katılarak) ortaya koymuştur. Türkiye’de ise “Strateji Mori” tarafından yapılan bir araştırmada; 2001 yılında Türk halkının %79.8’inin bir takım taraftarı olduğu ortaya konmuştur. Gerek Amerika gerekse Türkiye’deki bu rakamlar insanların bir şekilde spor ile ilgili olduklarını ortaya koymaktadır. Bu veriler sporun insanlar için duygusal bağlılık ve özdeşleşme için etkin bir alan olduğunu belirten en önemli göstergelerdir (Demirel ve diğ., 2007).

Özdeşleşme; bir kimsenin kendini başkasıyla bir görme, ona uygun bir şekilde davranma eğilimi olarak tanımlandığı görülmüştür (Kılavuz, 1993).

Spor seyircisi (tarafsız), serbest zamanlarında spor olaylarını takip eden kişi olarak tanımlanabilirken, taraftarlık ise bireylerin kendilerini takıma veya oyunculara adama derecesi olarak ifade edilmiş ve bu yönü ile seyirci kavramından ayrılmıştır. Taraftar; spor kulüplerinin faaliyetlerini destekleyen, kulübün hizmetlerini belirli bir

ücret ödeyerek satın alan ve kulübün esas pazarını oluşturan halk kitlesi olarak tanımlanmıştır. Buradan hareketle spor seyirciliği, bir spor olayını sadece gözlemleyen kişiden, oldukça özdeşleşmiş taraftara doğru sınıflandırılabilir. Takımla özdeşleşme, bir taraftarın takımla olan psikolojik bağlantısıdır (Aycan ve diğ., 2009).

Özdeşleşme, örgüt üyelerini, örgütsel karar önermelerini kabul etme ve örgütsel fonksiyonlarına göre davranmaya, örgütsel davranış şekillerini benimsemeye yöneltir. Takımla özdeşleşmede, kişi tuttuğu takımın veya sporcunun başarısı ile sevinmekte veya kaybedince de üzülmemektedir. Özdeşleşmenin başka bir göstergesi de taraftarların takımlarını temsil eden renkleri ya da ürünleri giydikleri, taşıdıkları, kullandıkları malzemeler üzerinde taşımalarıdır (Demirel ve diğ., 2007).

Özdeşleşme; insanları hedeflerin başarısına yöneltmeye motive etmeye, örgüt adına daha fazla çaba sarf etmeye, örgüt üyeleriyle işbirlikçi ve pozitif olarak etkileşimde bulunmaya, örgüt ile psikolojik olarak bağlantılı ve örgütü kollayan hale gelmesine neden olmaktadır (Ceylan ve Özbal, 2008). Nitekim, takımla özdeşleşme düzeyinin kulübün varlığını sürdürmede ve güçlendirmede önemli etkisi vardır. Futbol kulüplerinin taraftar kitlesini oluşturan bireylerin, takımları ile farklı özdeşleşme düzeyine sahip olabileceği ve her bir taraftarı maça izleyici olarak çekecek sebeplerin de farklılaşabileceği unutulmamalıdır (Aycan ve diğ., 2009). Bu nedenle bu araştırma; eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve takımları ile özdeşleşme durumlarını incelemek amacıyla planlanmış ve yapılmıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı; öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve takımları ile özdeşleşme durumlarının incelenmesi ve bazı demografik değişkenler açısından karşılaştırılmasıdır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları hangi düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?

4. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları aile gelir düzeyi açısından farklılık göstermekte midir?
5. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları doğup büyüdüğü yerleşim yeri açısından farklılık göstermekte midir?
6. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları düzenli spor yapma değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
7. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri hangi düzeydedir?
8. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
9. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri öğrenim gördüğü bölüm değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
10. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri aile gelir düzeyi açısından farklılık göstermekte midir?
11. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
12. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri düzenli spor yapma değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?
13. Öğretmen adaylarının taraftarı olduğu takımla özdeşleşme düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve takımları ile özdeşleşme durumlarının incelenmesi ve bazı demografik değişkenler açısından karşılaştırılması açısından önemlidir. Hem sporun ya da futbolun içinde olan insanların hem de spor ve futbolun dışında kalan kitlelerin futbola ve spora olan bakışa açılarını belirlemek ve bu doğrultuda adım atma ve planlama yapmanın beden eğitimi ve spor alanı açısından önemli bir durum olduğu düşünülmüştür. Aynı zamanda taraftar olgusunun irdelenmesi ve takımlarla nasıl ve ne derecede bütünleşmiş oldukları da önem arz eden bir konu olarak düşünülmüştür.

Yapılan bu araştırmanın, Gençlik ve Spor Bakanlığına, öğretmen yetiştiren öğretim kurumlara, beden eğitimi öğretmenlerine ve diğer öğretmenlere, aynı zamanda da futbol kulüplerine faydalı olacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın bundan sonra yapılacak olan araştırmalara ışık tutacak olması ve araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasının bu alandaki eksiklikleri giderebilecek olması bakımından da önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Bu tez çalışmasında aşağıda varsayımlardan hareket edilmiştir:

- Bu araştırmada ele alınan değişkenler ve ilişkiler dışında kontrol altına alınamayan değişkenlerin etkisi söz konusudur. Ancak ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilerin, araştırılmak istenen alanı yansıttığı varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, yeterli ölçüm gücüne sahiptir.
- Denekler samimi cevaplar vermiş, fiziksel ölçümlerde gereken kapasitelerini kullanmışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma; 2012 – 2013 eğitim – öğretim yılı içerisinde, Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma, veri toplama araçlarının ölçüm gücüyle sınırlıdır.

BÖLÜM II

ALAN YAZIN TARAMASI

2.1. SPOR KAVRAMI

2.1.1. Sporun Tanımı

Spor kelimesinin kökleri Latineden gelmektedir. Latince kökenini oluşturan "Desportare" ve "isportus" kelimeleri, eğlenmek, güzel vakit geçirmek, oylanmak gibi anlamlara gelmekte, Fransızcadan İngilizceye geçen bu kelime, İngilizcede vakit öldürme ve eğlenme anlamlarına karşılık gelen "sport" kelimesine dönüşme eğilimi göstermiştir (Giray, 2008).

İnsanlık tarihinin başlamasına kadar giden bir geçmişe sahip olan spor, sosyal yaşantının bir parçası olarak ortaya çıkmakta olduğu görülmüştür. Spor değişen ve gelişen ekonomik koşullar, sanayileşme, aralıksız kentleşme, boş zamanda meydana gelen artış, bireylerin sağlık kaygıları gibi nedenlerle, yeni anlamlar kazanarak günlük hayatta önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Koruç ve Bayar, 2004).

Spor kişinin çevresini sosyal çevre haline dönüştürürken, elde ettiği becerileri geliştiren belirli kurallar dahilinde, araçlı veya araçsız, bireysel veya toplu olarak serbest zaman uygulaması kapsamı dahilinde veya tam zamanını alacak şekilde profesyonelleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, psikolojik ve fiziksel yapıyı geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (İnan, 2007).

Spor olgusu, sosyal yaşama çok farklı yollardan dahil olarak, kişileri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı hale getirmiş ve her zaman sosyal ilgiyi canlı tutmayı başarmış sosyal bir olgu olarak tanımlanmıştır (Kılıcıgil ve diğ., 2000).

Spor, insanların çok yönlü gelişiminin topluma uyum sağlayabilmesindeki en önemli araçlardan biridir ve ayrıca spor, çağımızın modern toplumlarında, kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak kabul edilen ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir kurumdur (Demirel ve diğ., 2007).

Yapılan tanımlardan özetle; spor teknolojik kolaylıklar nedeni ile ortaya çıkan sıradanlığa bir alternatif, insan vücudunun sınırlarını zorlayan bir aktivite ve bireyin

sosyal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı sosyal yapı ile uyum göstermesini sağlayan bir oluşumdur (Özdiç, 2005).

2.1.2. Dünyada ve Türkiye’de Spor Faaliyetlerinin Boyutları

2.1.2.1. Ekonomik Boyut

Sanayi devriminden sonra toplumların ekonomik yönden değişimleri ve gelişmeleri, daha fazla serbest zaman bulabilmeleri, büyük yarışmaların önemi, sporun eğitimdeki etkinliğinin artması ve insanların barışa olan hasreti, sporun günlük yaşamdaki vazgeçilmez yeri ve son yıllarda iletişim alanında görülen teknolojik değişimler ve gelişmeler, sporu tek başına bir sanayi haline getirmiştir.

Sporun heyecan ve seyir aracı olmasında şüphesiz en önemli faktörler kulüpler ve taraftar olgusudur (Demirel ve diğ., 2007). Bu günlerde sporun değişen yüzü ile karşı karşıya kalan spor kulüpleri, değişim sürecine uyum sağlamak için yeniden yapılanmak zorunda kalmışlardır. Kulüpler bir yandan sermaye piyasalarına fon temin ederken, diğer yandan kurumsallaşarak profesyonelleşmeye başlamışlardır. Spor tüm dünyada boyutları gittikçe büyüyen bir ekonomik faaliyet haline gelmektedir. Birleşmiş Milletler sporun ekonomi içerisindeki payının %3’e ulaştığını ifade etmektedir (Devecioğlu, 2012).

2.1.2.2. Sosyal Boyut

Sosyal gelişim, kişinin doğumundan yetişkin oluncaya kadar, başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği bilgi ve duygular bütünü olarak ifade edilir. Başka bir deyişle sosyalleşme, kişinin yetişkin çevresinde geçerli olan norm ve değer yargılarında uygun bir davranış geliştirme sürecidir (Küçük ve Koç, 2004).

Tüm dünya ülkeleri spora büyük önem vermekte ve uluslar arası spor organizasyonlarında ön sıralarda yer almak için mücadele etmektedir. Bu organizasyonlardan alınan başarılı sonuçlar ulusal saygınlığın bir göstergesi olarak kabul edilmekte; spor hem toplumu etkilemekte, hem de toplumdan etkilenmektedir (Bayraktar, 2003).

Spor kişinin hareketli sosyal çevrelere dâhil olmasını sağlayan bir sosyal aktivite olması özelliğinden dolayı bireyin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Çağdaş toplumlarda sporun genellikle birlikte bir aktivite olduğu düşünüldüğünde,

sportif aktiviteler aracılığı ile, spor ile ilgilenen kişiler değişik insan grupları ile sosyal ilişkiye girmektedir. Spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak farklı ortamlarda, farklı kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlar ile diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönü ile sporun, yeni dostluklar kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal bütünleşmeye destek sağladığı söylenebilir (Küçük ve Koç, 2004).

2.1.2.3. Kültürel Boyut

Spor, sosyal yaşam kapsamında kök salan ve kültürün meydana getirilmesinde, dolaşıma sokulmasında katkıları bulunan bir alan olarak, egemen ideolojilerin üretiminde ve toplumsal isteğin sağlanmasında kullanılan bir simgeler sistemidir. Spor, üzerinde egemenlik mücadelelerinin verildiği, toplumsal meşrulaştırma süreçlerinin gerçekleştirildiği bir inşadır (Solmaz ve Aydın, 2012).

Toplumun gönüllü katılımlarını sağlayarak, onları bağımlı duruma getirmede kullanılan araçlardan biri spordur. Kitle iletişim araçlarında sporun yaygın olarak kullanılması, devletin kültür, hukuk, aile gibi kurumlarla birlikte toplumu bir arada, bütünlük, beraberlik duygusunu canlı tutarak, toplumlara başka kültürel değerleri benimsetme amacı ile kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Devecioğlu ve diğ., 2005).

Spor kültürün bir parçası olarak hem ondan etkilenmekte hem de popülerliği ve sosyalliği nedeniyle onu etkileyebilmektedir. Spor müsabakaları kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içerisinde yer almaktadır. Sosyal boyutu olan her alanı kucaklama özelliğine sahip kültür, bu çerçevede sportif faaliyetleri de kapsar. Çünkü spor, yoğun kişiler arası ilişkiler yanında, yaygın grup yaşantıları sergileyen bir olgu olarak hem sosyal bir nitelik taşımakta hem de sosyal bir ihtiyaç sayılmaktadır. İşte bu nedenle sporun, doğrudan kültürün veya onun her toplumda ayrı şekil ve muhtevada ortaya çıkardığı kültürel yapı elemanlarının etkisi altında olduğu söylenebilir. Sporun kökleşmiş kurumlar içinde gücünü kültürel yapı unsurlarından alarak yaşaması, şüphesiz onun topluma benimsetilmesi, yeni şartlara adapte edilmesi ve yozlaştırılmaması açısından önemlidir (Yıldız, 2007).

En popüler kültürel pratiklerden biri olarak spor, içinde kollektif kimliklerin etkilendiği önemli bir kültürel arena olagelmıştır ve toplumsal/siyasal kimliklerin (yeniden) inşasında kritik bir rol oynamaktadır. Popüler spor kültürü, içinde yaşanan

toplumsal dünyanın ne olduğu ve nasıl olması gerektiğine dair ortak duyuyu yönlendiren geniş temsiller sisteminin bir parçasıdır. Bu kültür içerisinde, ticarileşmiş ve profesyonelleşmiş haliyle spor, sınıf, toplumsal cinsiyet ve etnikliğe dayalı eşitsizlikleri hem yansıtır hem de meşrulaştırır (Solmaz ve Aydın, 2012).

Spor, kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içinde yer almaktadır. Özellikle belli bir süre devam eden turnuvalar, dünya şampiyonaları, olimpiyat oyunları, düzenlendikleri yerlerin yemek yeme alışkanlıkları, halk oyunları, folk müziği, tarihi ve turistik yerlerinin tanıtılmasına da olanak verdiğinden, değişik kültürlerin tanınması için önemli fırsatlardır (Giray, 2008).

Sporun kültürel doku içerisindeki varlığını ortaya koyabilecek bir örnek, Hollanda'daki bisiklet tutkusudur. Hollandalıların çoğu bisikleti bir yaşam biçimi olarak benimsemişlerdir ve takım elbiseleri ile işlerine gidip gelirken bile bisiklet kullanmaktadırlar. Öyle ki hemen hemen her caddede, işyerlerinin önünde bisikletlerin park edileceği alanlar oluşturulmuş, bisiklet yolları yapılmıştır. İnsanlar işe, alışverişe, gezmeye giderken bisiklet kullanma kültürüne sahiptirler (Yıldız, 2007).

Sonuç olarak; spor, toplumda sağlık, eğlence, boş zaman etkinlikleri içine kolayca dahil olabilen, bireyden topluma genişleyen bir açıyla ilgilendirmesi nedeniyle kültür endüstrisi içinde popülerliğini sürdüren bir alandır (Solmaz ve Aydın, 2012).

2.1.2.4. Siyasal Boyut

Her devlet ve insan birbirine güvenmeksizin herkesin egemen olmak istediğini belirtir. Kriz anındaki gerçekçilik teorisinin kabul edilebilirliği bu dönemde kaçınılmaz güç dinamiklerinde karar verme mekanizmasının ufak bir gruba kalması ve normalde konular hakkında birçok karar verme ve danışılma mekanizması olmasına rağmen bunların bu dönemde dışlanmasıdır. Bu noktada, sporun uluslararası siyaset içerisinde ağırlığını hissettirmeye başladığı giderek daha çok görülmektedir. Kullanılabilecek birinci diplomatik araçların sonuç vermediği durumlarda sporun ikinci bir diplomatik araç olarak ortaya çıktığı ve bu ara sistem içerisinde kendilerini güçsüz olarak hisseden tüm ülkeler ve gruplar tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Doğu ve Sunay, 2010).

Sporun toplumsal hayat içerisinde bu kadar yoğun bir yer işgal etmesi, doğal bir süreci tetikleyerek, siyasal hayat içerisinde de spora olan ilginin artmasını

sağlamıştır. Gerek yakın geçmişte, gerekse günümüzde sporun içine iliştirilen siyasi söylemler, semboller ve hatta eylemlere sıklıkla rastlanılmaktadır (Giray, 2008).

Tarihi süreç incelendiğinde Fransız soylusu Pierre Baron De Coubertin, 1870-1871 yıllarındaki Almanya ve Fransa arasındaki savaşı Fransa'nın neden kaybettiğini araştırmıştır. Coubertin'in düşüncesine göre yenilginin sebebi, Fransa'da gerçek anlamda fiziksel eğitimin verilmemesidir. Coubertin bu durumu sporla aşma düşüncesine girmiştir. Coubertin'e göre gençlik, sadece kapalı sınıflarda değil, aynı zamanda açık havada spor yaparak yetişmelidir. Bu itibarla da Coubertin, Fransa'da çağın gerisinde kalan eğitim ve spor kuruluşlarına yeni bir sistem getirmek istemiştir. Aynı zamanda sporla ülkeleri birbirlerine daha yakınlaştırarak ve sporla gerçekleşen rekabet ile savaşları önleyebilmenin daha doğru bir yol olabileceğini düşünmüştür (Doğu ve Sunay, 2010).

İnsanlar ve ülkeler arasında barışın sağlanabilmesi için yüz yıllarca sporun bir araç olduğu olimpiyat oyunları, her dört yılda bir din, dil, ırk ve renk ayırımı yapmadan kültürlerin, adetlerin ve örflerin alış-veriş vasıtası olagelmıştır (Güçlü, 2001).

İlk büyük siyasi etkileşim 1936 Olimpiyatlarında Nazi Almanya rejiminin Berlin Olimpiyatlarını mümkün olan tüm şekillerde bir propaganda aracı olarak kullanmış olmasıdır. Bu da Hitler Rejiminin gerekçelendirilip reklamının yapılması ile gerçekleşmiştir. Politik meşruluğun yaratılması sırasında spor, doğal bir araç olarak kullanılmıştır (Doğu ve Sunay, 2010).

Bugün bağımsızlığını yeni kazanan birçok ülke, Birleşmiş Milletlere başvurusunu yaparken, ulusal tutkalın bir yapıştırıcısı olarak düşündükleri Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'ne de (FIFA) eşzamanlı olarak taleplerini iletmektedirler. Benzer şekilde, uluslararası olimpiyatlara katılan ülkelerin zaman zaman bu spor organizasyonunu siyasal talepleri için kullandıkları görülmektedir (Giray, 2008).

2.2. BİR SPOR DALI OLARAK FUTBOL OLGUSU

Futbol her geçen gün gelişmelere açık olan, profesyonel bir uğraşı, bilimsel bir araştırma konusu, seyredenler açısından heyecan verici bir gösteri, toplum bilimi açısından beş kıtada olağanüstü boyutlara ulaşan ticari bir uğraş durumundadır. Toplumsal gelişmede küçümsenmeyecek bir yere sahip bulunan futbol sektörsel anlamda da önemli sayılabilecek bir yapı sergilemektedir. Bütün bu gelişmelere karşın,

futbolu herkesin aktif olarak katılımda bulunabildiği bir spor dalı haline getirebilmek için, böyle bir potansiyeli, dengeli bir düzeyde geliştirip benimsetmek futbol yönetimi ve taraftarlığı ile ilgilidir (Devecioğlu, 2007).

2.2.1. Futbolun Tanımı

İnsanoğlunun tarih sahnesine çıktığı günden itibaren, yuvarlanan cisimlere vurmaktan zevk alma ve güce sahip olma içgüdüsünün yansıması olan “top oyunları” temelinde futbol, görünüşte bir spor dalı olmasına karşın, görsel bir şölen; tıpkı antik ve orta çağlarda olduğu gibi bir tür “dinî” ayin niteliğini korumaktadır (Eker, 2010).

Futbol, bir amaç için mücadele anlamına gelen oyun, gerilim ve mutlu olma duygusu eşliğinde, belirli kurallar çerçevesinde, zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, yaşamın rutininden farklılığa uzanan iradî bir eylem ve faaliyettir (Eker, 2010).

Futbol sürprizlere açık yanıyla, dinamizmiyle, sihriyle her dönem kitlelerin ilgisini üzerinde toplamayı başaran bir spor branşıdır. Mahalle maçı da Avrupa çapında bir maçta olsa, kazanmak taraftarı her zaman coşturur. Her ülkede, her rejimde her zamanda futbolun coşkulu yanı inkâr edilemez bir hal almıştır (Özmen, 2000). Futbolun popüler olmasının en büyük nedenlerinden biri de her yerde oynanabiliyor olmasıdır. Okul bahçeleri, oyun alanları, araziler ya da çimler futbol oynamak için uygundur. Oynadığın topun çok pahalı olmasına da gerek yoktur. Plastik bir top ile de kolayca oynanabilir (Barth ve Zempel, 2009).

Futbol, modern dünyada, yüksek teknolojik donanımlı stadyumları, yaşamın her alanını kuşatabilen reklamları, özel televizyon kanalları, uzmanları, medya araçları, kupa, tişört, forma gibi maddî kültür ürünlerinin çıkara dönüştüğü butik mağazaları, yüksek transfer ücretleri, futbolcuları, teknik direktörleri, çalışanları ve taraftarları ile hayal gücünü zorlayan dev bir endüstri alanıdır (Eker, 2010).

Futbol, sadece bir oyun değil pek çok oyundur. Futbolda oyun içinde oyun çoğalır. O kadar ki, bir anda insanlık tarihinin bütün birikimleri, edebiyat, ayin, bilim, savaş, politika ve daha aklınızdan ne geliyorsa, bu 90 dakikalık oyuna dâhil olur ve oyunlaşır (Özdağ ve diğ., 2011).

Futbol, insanı özgürleştiren bir toplumsal etkinlik olarak oyun, yaşamın var olan gerçekliğini anlamlandırmasını ve bunun ötesinde farklı bir dünyanın kurgusuna da sahip olmasını sağlayan, oyun ütopyacı yönüyle insanı toplumsallaştıran ve geleceğe dair umut vaad eden, alternatif eşitlikçi bir yapıyı mümkün kılan bir spor dalıdır (Çoban, 2008).

2.2.2. Futbolun Tarihçesi

Futbol günümüzde herkesin tanıdığı, çoğunluğun beğendiği ve tutulan bir top oyunudur. Başlangıç dönemi ve coğrafi bölgesi hakkında kesin bilgi verilememekle birlikte, olimpiyat oyunlarının ortaya çıkışı hakkında nasıl çeşitli efsaneler, mitler, rivayetler varsa top oyunlarından futbol içinde birçok millete atfedilen kökler bulunmaktadır (Devecioğlu, 2007).

M.Ö. 2500 yılında Çin İmparatoru Huang-Ti' in askerlerine iki direk arasından geçirilerek bir top ile çeviklik talimi yaptırdığı eski Çin kaynaklarında belirtilmektedir. Orta Asya Türklerinin "Tepük" adı verilen bir oyunu oynadıklarını Kaşgarlı Mahmud'un 'Divan-ül Lugat-it Türk' adlı eserinden öğreniyoruz. Günümüzde oynanan modern futbol ise İsa'nın doğuşundan sonra Roma'da askerler arasında oynanan 'Harpastrum' a dayanmaktadır. Harpastrum Elenlerin 'episkyres' adlı oyunundan esinlenmiştir. Ortaçağ'da oynanan 'la soule' adlı oyun da futbolla benzerlikler içermektedir. İçinde her türlü serbestlik bulunduğu için çok sert bir oyun olmuştur. "Ortaçağ'da köylüler top diye adlandırılan şişirilmiş bir işkembeye vuruyorlardı. Katolik kilisesi de onları destekliyorlardı (Çağlayan ve Fişekcioğlu, 2004).

Tarihi süreç içerisinde ilgili devrin ve toplumun materyal teknik imkanları sanatsal becerilerinin ürünü olarak ortaya çıkan oyun aracı "**top**" un formu ile doğrudan ilişkili farklı oyun ve oynanış biçimleri belirginlik kazanmıştır.³ Örneğin; ünlü Yunan şairi Homeros M.Ö.8.yy. ünlü eseri "**Odisea**" da, top oyunlarından bahseder. Sparta'da 30 yaşına kadar olan delikanlıların sınıflara ayrılarak tecrübeli oyuncuların nezaretinde top oynadıkları söylenir (Devecioğlu, 2007).

İtalyanlara göre futbolu İngiltere'ye Jül Sezar'ın lejyonierleri götürmüş, Londonium'a (Londra) yerleşerek yerli halka bu oyunu öğretmişlerdir. (Giray,2008). Romalıların bu oyunu İngiltere'ye götürdüğü ve İskoçya ile birlikte oyunun orada genişlediği düşünülse de kimi kaynaklara göre İngilizlerin futbolla tanışıklığı çok daha

eskidir. Bildiğimiz futbolun bugünkü haline en yakın şekli 17. yüzyıl İngiltere'sinde verilmiştir. Futbol 18. yüzyılda atağa kalkmış ve kitleleri daha o günlerden pesinden sürüklemeye başlamıştır. İlk resmi maç 1866'da Sheffield ile Londra arasında oynandıktan sonra imparatorluğun zirvesindekiler kendi adlarına maçlar düzenlemiş ve futbolun önlenemez yükselişi başlamıştır. 1870'lerden itibaren, dünya üzerinde yayılmakta olan İngiliz egemenliği Futbol birliği (FA, Football Association) modelini Avrupa'ya, Latin Amerika'ya, Asya ve Afrika'ya kadar yaymıştır (İnan, 2007).

Futbol, İngiltere sınırlarını aşarak, Avrupa'ya ve İngiliz gemiciler ve tacirler sayesinde dünyanın dört bir köşesine yayılmıştır. Mayıs 1904'te Fransa'nın Paris şehrinde Uluslararası Futbol Birlikleri Federasyonu (FIFA), 15 Haziran 1954 tarihinde ise Union des Associations Europeennes de Football (UEFA) kurulmuştur (Giray, 2008).

Tarihi kayıtlara göre, Türk topraklarında ilk maç 1875 yılında Selanik'te oynanmıştır. Türkiye'de o dönemde futbol genelde İngilizler ve Rumlar arasında oynanmıştır. 1903 yılında kurulan ilk lig, yani İstanbul Futbol Ligi'nde de önce sadece İngiliz ve Rum takımları mücadele etmiştir (İnan, 2007). Değerli spor tarihçisi merhum Rüştü Dağlaroğlu ise 1957'de çıkardığı F.Bahçe Tarihi'nde, bu oyunun ilk kez Türkler tarafından oynandığını iddia etmiş ve “Futbol denilen sporun düzenli bir şekilde kurallarıyla ilk kez İngiltere’de oynandığı, günümüzde en çok kabul gören görüştür. Ancak, bugünkü şekliyle olmasa da çok eski zamanlarda, günümüzden yaklaşık 8 bin yıl önce Türklerin Orta Asya’da birçok spor türü arasında ayakla oynadıkları ve adına “Tepük” yani tekmelemek anlamına gelen ad taktıkları bir sporu yaptıkları, eski Türk destanlarında yazılıdır (Giray, 2008).

2.2.3. Türkiye’de Futbol

Türkiye'ye futbolun, tütün ve pamuk ticaretiyle uğrasan ve 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'na gelip, belli başlı ticaret limanlarındaki kentlere yerleşen İngilizler tarafından getirildiği anlaşılmaktadır. İstanbul, İzmir ve Selanik futbolun oynandığı ilk 3 şehir unvanını kazanmış ancak Müslüman gençlerin futbol oynamalarına pek sıcak gözle bakılmadığı için maçlar genellikle İngilizler ve azınlıklar arasında yapılmıştır (İnan, 2007).

İlk Türk futbol takımı ise Fuad Hüsni Bey ile Reşat Danyal Bey tarafından devrin hafiyelerinden kaçabilmek adına İngilizce isimle kurulan Black Stocking olmuştur. Bu takımın Rumlarla Papazın çayırında 1901'de oynadığı maç ise bir Türk takımının ilk futbol maçı olarak kayıtlara geçmiştir (Giray, 2008).

Türkiye'de futbolun tam olarak yeşermeye başladığı dönem 1908-1923 yılları arasındır. II. Meşrutiyet sonrası esen özgürlük havasında yeni takımlar kurulmuş, bu arada Türk takımları da varlıklarını ciddi bir şekilde teyit ettirmiştir. İstanbul'un ardından İzmir, Ankara, Eskişehir, Bursa, Adana ve Trabzon şehirlerinde futbol büyük bir hızla yayılmaya başlamıştır. Pazar Ligi, Cuma Ligi, İstanbul Türk İdman Birliği Ligi ve İstanbul Şampiyonluğu Ligi bu dönemin önemli organizasyonları olmuştur. Daha sonrasında yaşanan savaşlarla beraber futbol, yaklaşık 11 yıllık bir sekteye uğramıştır. Türk sporunun ilk teşkilatı olan Türk İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulmasının ardından Yusuf Ziya Öniş başkanlığında ilk Türk Futbol Federasyonu 1923 yılında Şehzadebaşı'ndaki Letafet Apartmanı salonunda yapılan toplantıda 'Futbol Heyet-i Müttehidesi' adıyla kurulmuştur. Ardından FIFA'ya başvurulmuş ve Türkiye 21 Mayıs 1923 tarihinde FIFA'nın 26. üyesi olmuştur (www.tff.org).

2.2.4. Futbol Taraftarlığı

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir (Çağlayan ve Fişekcioğlu, 2004).

Futbol taraftarının; çıkarı aynı olan ve bir spor yarışmasında aynı tepkiyi gösteren, daha önce organize edilmemiş insan grubuna seyirci denmektedir. Seyirci; oyun gösteri veya spor müsabakalarını, olayın meydana geldiği yerde bulunarak gören kişi olarak tanımlandığı görülmüştür (Çağlayan ve Fişekcioğlu, 2004).

Taraftarlık, bir şeyden, bir görüşten, düşünceden ya da birinden yana olma, ondan yana saf tutmadır. Spor taraftarlığı, sporla ilgili bazı özel tüketilebilir nesnelere (sporcu, takım, lig veya spor dalı) hayranlık düzeyinde bağlılık olarak tanımlanabilir (İnan, 2007).

Futbol olgusu bir yandan “kitlelerin afyonu olduğu” gerekçesiyle olumsuz bir eleştiriye maruz kalırken, diğer yandan da toplumsal bir deşarj işlevi gördüğüne dikkat

çekilmektedir. Binlerce insan futbol sayesinde stadyumlara gitmekte, bağırıp çağırarak, böylelikle birikmiş sıkıntısını ve enerjisini üzerinden atmaktadır. Yine futbolun taraftarlar üzerindeki etkisi sadece maç saatleri ile sınırlı değildir. Örneğin Türkiye’de belki de milyonlarca insan hafta sonu olup bitenleri, en heyecanlı yorumları, dedikoduları çeşitli yazarların kaleminden öğrenmek için gazetelerin spor sayfalarını okumakta ve televizyonlardaki tartışma programlarını seyretmektedir. Futbola ilişkin sonuçları insanlar çevresindekilerle de enine boyuna tartışmaktadırlar (Erdem ve Ulu, 2004).

Taraftarlığın iki işlevi vardır. İlki, kişide bir yere, bir gruba ait olma duygusu uyandırması; diğeri, fanatik kelimesinin çağrıştırdığı, başka ortamlarda yapıldığında toplum tarafından kabul edilmeyecek davranışların taraftarlık kimliği altında çıkış yolu bulması ve hoşgörüyü karşılanmasıdır. “Bireyin takım tutmasının sebebi, insanlardaki kimlik arayışı ile kimlik vaadidir” (Acet, 2006).

Önemli bir ekonomik sektör olan futbolda taraftar, kimi istisnalar dışında, hiçbir maddî çıkarı bulunmadan gönüllü ilişkiler çerçevesinde bu sektöre destek veren tek faktördür. Maddî kazanç elde etmemenin ötesinde, taraftar, dikkate değer para sirkülasyonunun gerçekleştiği bu sektörün, en önemli gelir kaynağı ve tüketicisidir (Eker, 2010)

Spor olayına, takıma veya sporcuya olan bağlılık düzeyi tüketiciden tüketiciye göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu da beraberinde taraftarlığın sınıflandırılması kavramını getirmektedir. Spor taraftarlığının sınıflandırılması ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Smith taraftarları "ciddi" ve "normal" olarak sınıflandırmıştır. Bu iki taraftar türü arasındaki temel farklılık, ciddi olarak sınıflandırılan taraftarların spor karşılaşmasının sonucuna inanmasıdır. Benzer şekilde, Real ve Mechikoff "derin taraftar" kavramını önermektedir. Derin taraftarlar kitlesel spor medyası ürünleri, sporcuların eşleri ve ilgili reklamlarla özdeşleşmektedir. Sutton, McDonald, Milne ve Cimperman ise taraftarlığı düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç gruba ayırmaktadır (İnan, 2007).

Taraftarlığa, para, medya, profesyonellik gibi kapitalizme özgü bir grup olarak bakmamak gerekir. Her ne kadar taraftarlık bu ticarileşmenin içinde kendine özgün var oluşu, dili, kültürü ile endüstriyelleşen futbolun içinde doğmuşsa da, onun yaratmaya

çalıştığı formdan farklı bir biçimde gelişerek, oyundaki birliktelik ve isyan potansiyelini kısmen taşıyan bir biçimi olmuştur (Aydın ve diğ. 2008).

2.3. FUTBOLDA TUTUM KAVRAMI

Taraftarlar ile taraftar tutumları arasında önemli farklılıkları tanımlamak mümkün olmasına rağmen, davranış daha karmaşık olarak ortaya çıkar. Güdüleme ile gerçekleşen davranış arasındaki bağlantı geçici veya sürekli olabilir (İnan, 2007).

Futbola yönelik ilgilerin oluşumunda, toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından; kişilerin eğitim ve kültür seviyelerinin düşük olmasının, önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Acaba futbola yönelik tutumlar nasıl oluşmaktadır? Bu soru da bizi sosyal psikolojinin en önemli konularından biri olan “tutumlar” konusuna sevk etmektedir (Öncü ve Güven, 2011).

2.3.1. Tutumun Tanımı

Latince kökeni “aptus” uygunluk veya uyum anlamına gelen tutum kavramı hakkında değişik görüşler yer almaktadır. Bu kavram hakkında görüşlere gidilmesinin bir nedeni kavramın yapısında yer alan belirsizlik, diğer bir nedeni ise tutumların sosyal psikolojinin entegre bir parçası olarak gelişmesidir. Bu nedenle tutumların içeriği hakkında etkili bir analiz yapılmalıdır. Bu durum tutumların doğası, yapısı ve işlevinin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır (Çelik, 2011).

Genel olarak bakıldığında tutum, davranış bilimlerinin anahtar kavramlarından biri olarak göze çarpar. Davranış bilimlerinin çıkış noktasında insanın, dolayısıyla da insan davranışının sorgulanmasının yer aldığı düşünülürse tutum kavramının buradaki merkezi konumu da daha iyi anlaşılır. Eğer tutumu, genel olarak insanın herhangi bir olay ya da durum karşısında olası bir tavır ya da davranış biçimini oluşturma eğilimi olarak alırsak, insanın her tür davranışının kaynağında tutumun yer aldığını da kabul etmemiz gerekir. Bu açıdan bakıldığında ise tutumun, davranış bilimlerinin anahtar kavramlarından biri olarak ele alınması doğaldır (İnceoğlu, 2010).

Tutum, değişik yazarlar tarafından tanımlanmasına karşın, tanımlarda geçen öğelerin benzerliği dikkat çekmektedir (Hünük ve Demirhan, 2003). Bir duruma, insana, eşyaya karşı belli bir tarzda tepki göstermeye hazır olmadır" (Küçükahmet,

1998). Tutum, öğrenmeyle kazanılan, bireyin davranışlarına yön veren ve karar verme sürecinde yanlılığa neden olabilen bir olgudur (Ülgen, 1997). Ertürk'e (1998) göre; tutumlar, ilgiler, beceriler ve bilgi ile ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesinde birbirinden farklı unsurlar, yaptıraçlar, ipuçları, pekiştireçler ve malzemeler etkili olabilir. Tutum, "bir bireye atfedilen ve bireyin bir psikolojik obje ile ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilim" olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1999).

Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir. Tanımlardaki ortak yan; bir durum, insan ya da nesneye ilişkin tepkide bulunmadır. Tutumların yukarıda verilen tanımlarında dikkat çeken bir diğer ortak nokta ise birçok psikolojik değişken gibi tutumların da gözlemlenemeyen, gizli değişkenler olduğu ve ancak çeşitli davranış biçimlerinden (söz, tavır, jest, mimik... gibi) çıkarsadıklarıdır (İnceoğlu, 2010).

Tutumlar, fikirler ve düşünceler öğrenme yoluyla oluşmaktadır. Öğrenme söz konusu olduğu için, yaşam boyunca yeni tutumlar öğrenilmekte ve var olan tutumlar değiştirilebilmektedir. Tutumların değişmesinde önemli etkenler şu şekilde verilebilir:

1. Doğrudan kişisel değişim; tutum nesnesi ile yaşanan olaylar kişinin o nesneye karşı nasıl bir tutuma sahip olacağını belirler.

2. Aile; doğumlarından itibaren çocuklar ana ve babalarının her türlü hareketlerinden, disiplin süreçlerinden ödül ve cezalarından etkilenecek belirli bir gruba, kişiye veya nesneye karşı tutumlar geliştirirler. Aile bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde bireyi din, siyasi parti, özgürlük, yaşam anlayışı, futbol takımı ve yemek tarzına kadar birçok konuda etkisi altına alır.

3. Arkadaşlar, akrabalar, referans gruplarıdır (Sakallı, 2001).

Tutum bireye aittir. Tutum kavramını sosyal psikolojide ilk kullananlar kamusal tutumları bireysel tutumlardan ayırt etmişse de bugün için böyle bir ayırım yapılmamakta ve tutumlar bireysel olarak ele alınıp ölçülmektedir. Çelik'in aktarımına göre; Sherif tutumları, diğer sıradan düşünce yapılarından ve bunların oluşturduğu davranışlardan ayırt etmek için altı ölçüt geliştirmiştir (Çelik, 2011).

- (1) Tutumlar doğuştan edinilmez, sonradan kazanılırlar. Temel olarak, tüm düşünsel etkinlikler gibi tutumun oluşması da, öğrenme sürecinde ortaya çıkan bir etkinliktir. Tutum toplumsallaşma aracılığıyla kültürel olarak edinilir.
- (2) Tutumlar geçici düşünsel durumlar değildir; bir kez ortaya çıktıktan sonra, az ya da çok belirli bir süre devam ederler. Bunun nedeni tutumların derece derece gelişerek ve biçimlenerek oluşmasıdır.
- (3) Tutumlar, birey ile nesneler arasındaki ilişkilere bir kararlılık ve düzenlilik kazandırır. Tutumlar öğrenme süreci içerisinde yavaş yavaş biçimlenip oluştuklarından insan nesne ilişkisinin yanı sıra insanın çevresini algılamasına, yargılamasına ve kullanmasına yönelik ilişkilerini de düzenler. Ayrıca, bu düzenlemelere belirli bir denge ve kararlılık kazandırma potansiyeline sahiptirler.
- (4) İnsan-nesne ilişkisinde, özellikle tutumlar aracılığıyla belirlenen bir etkilenme, güdülenme (yanlılık) süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Bir insan herhangi bir tutumunu biçimlendirdiğinde artık söz konusu nesneye yansız bir gözle bakamaz; ya bu nesneye karşı, ya da ondan yana olacaktır. Bazı tutumlar, toplumsal etkileşimin en yoğun olduğu durumlarda (örneğin bunalım veya savaş koşullarında) oluşmuşlardır; bu nedenle de toplumsal değer yargılarıyla yüklüdürler. Böyle tutumlarda yanlılık en yoğun biçimini alır.
- (5) Tutumların oluşması ve biçimlenmesi için birbirleriyle karşılaştırılabilir. Birçok öğenin bir arada olması zorunludur. Bir nesneye karşı olumsuz ya da olumlu bir eğilimin baş göstermesi, ancak o nesnenin diğer nesnelerle karşılaştırılmasından sonra mümkün olabilir. Bireyler çevrelerindeki nesnelere karşı davranırlarken göreceli hareket ederler. Tek tek nesneleri karşılaştırırken dikkate alınan bu görecelik, genellemelere gidildiğinde tek tipleştirmeye dönüşebilir.
- (6) Genel olarak kişisel tutumların oluşumu ile ilgili ilkeler, toplumsal tutumların oluşmasına da uygulanabilir. Toplumsal tutumlar, toplumsal nesne, değer, konu, grup ya da kurumlara yönelik tutumlardır. Kişisel tutum, ağaçlar içinde yeşil kalanları sevmek örneğinde olduğu gibi çok özel ilişkilerde ortaya çıkar. Tutum oluşumunda mekanizma, her iki tutum türü için de aynıdır. İkisi arasındaki fark, toplumsal tutumda yanlılığın toplumsal nitelik taşıyan bir öge ile ilgili olmasıdır. Kişisel tutum ise, nesne ile kişi arasındaki özel bir ilişkidir.

Bu özellikler tutumların özelliklerinin etkili bir şekilde tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır (Pehlivan, 1997).

2.3.2. Tutumun Özellikleri

Tutumların davranışların gerisindeki yönlendirici güçler olduğu bilinmektedir. Tutum dinamiğinin incelenmesi ile bir yandan; tutumların işleyiş biçimi belirlenebilecek ve davranışların ön kestirimleri olanağı doğacak, diğer yandan tutum değişimi sürecinin koşulları saptanacak ve insan davranışları, tutumları kontrol edilerek denetim altına alınabilecektir (Öncü ve Güven, 2010).

Tutumların dört ana özelliğinden bahsedilebilir; ilk olarak tutumlar tepki vermeye hazır olmayı içerir. Bir tutum bir nesneye karşı belirli bir tepkide, davranışta bulunmaya hazır oluşu gösterebilir. İkinci olarak, tutumlar güdüleme gücüne sahiptirler. Nesne hakkında güçlü bir şekilde olumlu veya olumsuz tutuma sahip olma bireyin bu tutum yönünde davranmasına neden olacaktır. Ayrıca tutumların durağan olma özelliği vardır. İnsanlar belli bir yönde sahip oldukları tutumları değiştirmek istemezler. Son olarak, tutumlar, değerlendirme içerir. Herhangi bir şey sevilbilir veya sevilmebilir (Sakallı, 2001).

Bunun yanında tutumun özellikleri, birey için taşıdığı önem, o tutumun sonuçlarının toplumsal değeri, onunla ulaşılması beklenen hedef vb. birçok etken, tutumun oluşmasındaki etkinlik derecelerinin belirlenmesinde etkili olurlar (İnceoğlu, 2010).

2.3.3. Tutumu Oluşturan Temel Öğeler

Tutumların zihinsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç oluşturuıcı ögesi vardır ve bu öğeler arasında genellikle örgütlenme, dolayısıyla da iç tutarlılık olduğu varsayılmaktadır. Bireyin bir nesne, durum ya da kişi hakkında zihinsel, duygusal ve davranışsal anlamda ortaya koyduğu duruş onun tutumunu yansıtır. Dolayısıyla da tutumun oluşması için söz konusu üç öge arasında örgütsel ve uyumlu bir ilişki ve eşgüdüm olmak zorundadır (İnceoğlu, 2010).

Zihinsel Öğeler: Bir konu hakkında tutum oluşturabilmek için öncelikle o konunun varlığından haberdar olmak ve o konuya ilişkin çeşitli yaşantı ve deneyimler sonucu bilgi edinmek gerekmektedir. Varlığı bilinmeyen bir konuda tutum oluşturulamaz.

Tutumlardaki bilişsel öge, tutum objeleri ile ilgili gerçeklere dayanan bilgi ve inançlardan oluşmaktadır. Tutumların kalıcı olması için tutum objesi hakkındaki bilgilerin gerçeklere dayanması gerekmektedir. Bu gerçeklik ne kadar fazla olursa tutumlarda fazlasıyla kalıcı olur (Baysal, 1981).

Duyuşsal Öge: Duyuşsal öge; hoşlanma, sevmeye gibi duygusal tepkileri ifade etmektedir. Duyuşsal ögesi ağır basan bir tutumun değişmesi daha zor olmaktadır (Canakay, 2006). Tutumun duyuşsal ögesi bilişsel ögesine oranla daha basittir. Kendini olumlu ya da olumsuz bir tepki önerilimi olarak gösterir. Böyle olmakla birlikte, “duyuşsal ögesi ağır basan bir tutumun değişmesi daha güçtür; özellikle bireyin egosunu ilgilendiren konu ya da olaylara karşı tutumu daha yoğun yüklüdür” (İnceoğlu, 2010).

Davranışsal Öge: Davranışsal öge, bireyin düşünce ve duyguları doğrultusunda bir tutum nesnesine ilişkin davranış eğilimini ifade etmektedir. Bazı durumlarda düşünce ve duygulara göre davranış gösterilmese de, her bireyde bu düşünce ve duygulara göre davranış gösterme eğilimi bulunmaktadır (Canakay, 2006). Bireyin bilgi ve inançları doğrultusunda oluşan yargısı onu objeye karşı olumlu ya da olumsuz harekete yönleltecektir. Bu son oluşum da tutumun davranışsal ögesidir. Eğer kişi herhangi bir obje ya da olaya karşı olumlu bir tutuma sahipse bunun gereği doğrultusunda davranmaya hazır olacaktır (Üstündağ, 2001).

Duygusal davranış, hoş giden ya da gitmeyen durumla ilgiliyken normatif davranış doğru davranışın ne olduğu konusundaki inançlara dayanan davranışlardır. Herhangi bir obje ya da olaya karşı bir davranış söz konusu değilse böyle bir tutum gözlemlenemediği için var sayılamaz. Bu nedenle tutum kavramında özellikle psikolojik açıdan davranışsal öge kavramı önem taşır (Karahan, 2005).

Özetle söylenecek olursa denebilir ki bu üç tutum ögesi karşılıklı etkileşim içindedir ve birinde ortaya çıkan bir değişiklik, tutarlılığı korumak için, diğer ögelerle zincirleme bir değişime neden olur. Yani, bireyin bir tutum konusuna karşı olumlu-olumsuz tavrı değiştiğinde, ona karşı tutumunun zihinsel ve davranışsal ögesi de yeniden düzenlenir (İnceoğlu, 2010).

2.3.4. Futbol Taraftarının Tutumları

Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü

ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübün başarıları ile doyurmaktadır (Çağlayan ve Fişekcioğlu, 2004).

Taraftarlık, temel itibarıyla takıma gönül veren kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir kent ritüelidir. Bir futbol derneğine üye olmak kişiye, bir aileye, bir takıma ait olma duygusu, mutluluğu vermekte ve kişiye sosyal statü kazandırmaktadır. Böylece taraftarlar, beklenti, umut, sevinç ve hüzn gibi duygusal ihtiyaçlarını ve sosyalleşme ihtiyaçlarını kendini takımla bütünleştirme eğilimindedir (Koçer, 2012).

Tüm endüstrilerdeki tüketicilerin davranışlarının ve tutumlarının nedenlerini anlamakta en büyük yardımcı motivasyon olgusudur. Motivasyonu davranışı amaca yönlendiren itme veya tahrik olarak tanımlanmaktadır. Tutumları oluşturan güdü ise “davranışsal tepkiyi uyaran ve zorlayan ve bu tepkiye belirli bir yön sağlayan ve gözlemlenemeyen içsel gücü temsil eden bir yapıdır. Hedef tüketici kitlesinin anlaşılmasında ilk adım söz konusu taraftarların takım tutma motivasyonlarının neler olduğunun belirlenmesidir. Bu anlamda bu dürtüyü ortaya koyan güdülerin anlaşılması önemlidir. Literatüre konu olmuş güdüler; aile, aile kenetlenmesi, aksiyon, bağlı olma, başarı, beceri, bilgi, dram, eğlence, ekonomi, empati, estetik, fiziksel beceri, grup bağlı olma, hoş-olumlu gerilim, kaçış, özdeğerlilik-özsaygı, rekabet, sosyal, sosyal etkileşim, temsili başarı şeklinde sıralanabilir (Salman ve Giray, 2010).

Sosyologlar kişilerin görevlerine, öğrenimlerine, oturdukları bölgelere ve gelir durumlarına bakarak sosyal tabakaları belirleyen kriterleri geliştirmişlerdir. Gelir tam olarak ölçü olmamaktadır. Nitekim ayrı tabakalarda olup da aynı gelir seviyesine sahip kişilerin davranış ve tutumları bulundukları tabakaya göre farklılaşmaktadır. Başka biri ifadeyle, ayrı sosyal tabaka insanların tutumları farklılık arz etmektedir. Alt tabakadan gelen işçi sınıfı için kavga etmek, erkeklik normlarının bir belirtecidir ve bu durum da İngiliz toplumunda etkin olmuştur (Çağlayan ve Fişekcioğlu, 2004).

Dünya futbol tarihi incelendiğinde şiddet ve holiganizm tutumları sonucunda birçok üzücü olayların yaşandığı görülmektedir. Bunların çoğunda insanlar, hem maddi hem de manevi zararlar görmüşlerdir. Aşağıda yaralanmalar, ölümler, yangınlar, yıkımlar ve benzeri gibi olaylarla sonuçlanan bazı futbol müsabakalarından kısa örnekler verilmektedir. Bu örnekler (Koçer, 2012):

- a) 1964 Lima (Peru)'da 24 Mayıs günü Tokyo Olimpiyatları eleme grup karşılaşması olan Peru-Arjantin maçı sırasında hakem, ev sahibi takımın golünü iptal edince tribünde olaylar çıkmış, 320 kişi ölmüştür.
- b) 1984 Cali (Kolombiya)'da Pascal Guerrero Stadı'nda 17 Kasım günü Cali-Amerika maçı sonunda çıkan olaylarda 24 kişi ölmüştür.
- c) 1985 yılında Belçika'nın Heysel stadında oynanan Liverpool-Juventus maçı esnasında çıkan olaylarda 39 kişi hayatını kaybetmiştir.

Tutumların davranışların gerisindeki yönlendirici güçler olduğu bilinmektedir. O halde tutum dinamiğinin incelenmesi ile bir yandan, tutumların işleyiş biçimine ilişkin birtakım çıkarsamalar elde edilerek davranışların ön kestirimi olanağı sağlanacaktır. Diğer yandan ise tutum değişimi sürecinin koşulları saptanarak tutumlar kontrol altına alınırken aslında insan davranışının denetimi gerçekleştirilmiş olacaktır (İnceoğlu, 2010).

2.4. FUTBOLDA ÖZDEŞLEŞME KAVRAMI

Taraftarlık, bir şeyden, bir görüşten, düşünceden ya da birinden yana olma, ondan yana saf tutmadır. Futbol taraftarlığı, sporla ilgili bazı özel tüketilebilir nesnelere (sporcu, takım, lig veya spor dalı) hayranlık düzeyinde bağlılık olarak tanımlanabilir. Hayran kavramı, taraftarların sporla ilgili bir nesne ile özdeşleşme düzeyidir (İnan, 2007).

2.4.1. Özdeşleşmenin Tanımı

Bir kişinin herhangi bir örgüte yönelik psikolojik bağlılığının temelini birbirlerinden bağımsız üç temel olgu oluşturur. Bunlar, “uyuma”, “özdeşleşme” ve “içselleştirme” dir (Giray, 2008).

Özdeşleşme, inanç, tutum ve duygulara neden olan karmaşık bir algı olarak duygusal ve davranışsal ifadesini sadakatten alır. Örgütsel özdeşleşme, bir birey ile mensubu olduğu örgüt arasındaki bir psikolojik bağ olarak ifade edilebilir. Bu psikolojik bağ, bireyin mensubu olduğu örgütün tanımlayıcı özelliklerini kendi özellikleri olarak benimsediklerinde gerçekleşir. Böylece bireyler kendilerini örgütün bir parçası olarak görürler ve kendilerini mensubu oldukları örgütle “bir” hissederler (Başar, 2011).

Özdeşleşme, bireyin tatmin edici bir ilişkiyi kurmak ya da yürütmek amacıyla bir etkiyi kabul ettiği durumlarda gerçekleşir. Özdeşleşme durumunda birey, kendisininmiş gibi benimsemeden, değerlerine ve başarılarına saygı duyduğu bir grubun parçası olmakla gurur duyar. Özdeşleşme, benliğin, yakın bağlılık duyguları ile sonuçlanan bir şekilde, başka nesnelere doğru yönelimidir (Gençer ve diğ., 2012). İçselleştirme durumunda ise birey, maruz kaldığı etkiyi, teşvik edilen tutum ve davranışların kendisinin değerleriyle benzer olmasından dolayı kabul eder. Bu durumda, bireyin ve grubun ya da örgütün değerleri aynıdır (Giray, 2008).

Özdeşleşme; insanları hedeflerin başarısına yöneltmeye motive etmeye, örgüt adına daha fazla gönüllü çaba sarf etmeye, örgüt üyeleriyle işbirlikçi ve pozitif olarak etkileşimde bulunmaya, örgüt ile psikolojik olarak bağlantılı ve örgütü kollayan hale gelmesine neden olmaktadır. Özdeşleşmenin yararı; kişiye, değer verdiği kimselere benzeme, onlar gibi olduğunu düşünme duygusunu sağlamasıdır. Herhangi bir sosyal etki, kişi tarafından kurala uymaya itici olarak kullanılabilir. Bunun sonucunda, kişi ödüllенmek ya da cezalandırılmamak için (itaat) ya da etkinin kaynağı olan kimseye benzeyebilmek için (özdeşleşme) etkiye uyma davranışı gösterir. Sosyal özdeşleşme; kişinin benlik kavramını kapsadığı, onun için önem taşıyan, kişi tarafından benimsenmiş sınıflamalardır (Ceylan ve Özbal, 2008).

Örgütsel özdeşleşme sosyal özdeşleşmenin özel bir şeklidir. Bireyin kendisini mensubu olduğu örgütüyle tanımlamasıdır. Çalışanlar kendilerini çalıştıkları örgütün bir parçası olarak hissettiklerinde kendilerini örgütleriyle birlikte tanımlamak isterler. Bu nedenle örgütsel özdeşleşme, çalışanın kendilik kavramıyla örgütün psikolojik birleşmesidir. Çalışan örgütüyle özdeşleştikçe örgütün değerlerini, normlarını, çıkarlarını kendilik kavramıyla birleştirir (Başar, 2011). Örgütsel özdeşleşme, organizasyona üye olarak bağlanan bireyin, üyeliğinden kaynaklanan kendi düşünceleriyle ilgili kişisel bakış açısıdır. Bir başka ifade ile kişinin kendisini örgütle birlikte algılaması diğer bir ifadeyle örgüte bağlılık hissetmesi ve örgütün başarısını ve başarısızlığını kendisininmiş gibi görmesidir (Çakınberk ve diğ., 2011)..

Takımla özdeşleşme, taraftar ile takım arasındaki birleşme değerini (valence) ifade eder. Taraftarın spor takımına yönelik katılımını ve psikolojik bağlantısını ifade eder. Takımıyla olan bağlantısını kendi kimliğinin daha önemli bir parçası olarak gören

bir taraftar, takımı başarılı sonuçlar aldığında daha büyük bir keyif alacak ve bireysel olarak daha büyük bir bağ oluşturacaktır (Giray, 2008).

2.4.2. Psikolojik Özdeşleşme

Özdeşleşme; insanları hedeflerin başarısına yöneltmeye motive etmeye, örgüt adına daha fazla gönüllü çaba sarf etmeye, örgüt üyeleriyle işbirlikçi ve pozitif olarak etkileşimde bulunmaya, örgüt ile psikolojik olarak bağlantılı ve örgütü kollayan hale gelmesine neden olmaktadır (Ceylan ve Özbal, 2008).

Son yıllarda Pozitif Psikoloji akımının da etkisiyle örgütle özdeşleşme kavramı ve bireysel ve örgütsel düzeydeki etkileri önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özdeşleşmenin bütünsel bir kavram olarak ele alınmasının “Sosyal Kimlik Teorisinin” gelişiminden ileri gelmekte olduğu öne sürülmektedir (Taştan, 2012). Sosyal kimlik kuramı gruplarla özdeşleşmenin psikolojik önemini inceler. Bu kuramda üzerinde durulan konu; insanların tutumlarının ait oldukları grupların fikir ve davranış özelliklerinden etkilenmesidir. Kişinin kendi hakkında sahip olduğu fikirler, benlik kavramı ya da başka bir deyişle kim olduğu ile ilgili düşünceleri de, özdeşleştiği gruplardan etkilenir (Ceylan ve Özbal, 2008).

Sosyal Kimlik Teorisi’nin psikolojik temeli özetlenecek olursa; bireyler olumlu yönde öz saygı geliştirecek ve devam ettirecek şekilde motive olurlar, bireylerin öz saygıları kısmen grup üyeliklerinden kaynaklanan sosyal kimliklerine dayanmaktadır ve olumlu sosyal kimlik arayışı, ilgili diğer gruplarla kıyaslama yapılarak olumlu grup değerlendirmelerine yol açmaktadır (Başar, 2011).

2.4.3. Davranışsal Özdeşleşme

Davranışsal özdeşleşme, grubu tanımlayıcı davranışlara bireyin gösterdiği katılım ile ilgilidir. Örgütsel geleneklere bağlı olarak hareket etmek buna örnek olarak verilebilir. Bir kere kişi kendisini belirli bir sosyal grubun üyesi olarak algıladığında, birey gruba karşı duygusal bağ hissetmeye başlar, grubun özellikleri hakkında olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunur. Böylece grubu savunucu ve destekleyici davranışlar sergilemeye başlar (Başar, 2011).

Örgüt, takım ya da çalışma grubu, kişilerin kendilerini birey olarak özdeşleştirdikleri sosyal kategorilerdir. Kişilerin örgütleriyle özdeşleşmeleri arttıkça,

örgütsel perspektiften hareket etme düzeyleri de artar. Örgüt üyesi kendini ne kadar örgütle tanımlar ve örgüt özelliklerini benimserse, o kadar bu kimliği yansıtmaya yönelik davranış gösterir. Kendini örgütle özdeşleştiren yani örgütün kimliğiyle tanımlayan örgüt üyeleri, örgütsel hedefleri kendi bireysel hedefleri gibi kabul etmekte ve örgüte daha sadık davranmaktadır. (Tüzün ve Çağlar, 2008). Örgütlerine karşı normatif bağlılığa sahip bireyler ise sorumluluk ve ahlaki bir yükümlülük duygusu ile “zorunluluk hissettikleri için” örgütlerine bağlanmaktadır. Normatif bağlılığa sahip kişiler, örgütleri için iyi olanı yapma motivasyonu taşımaktadırlar ve uygun davranışları göstermeye isteklidirler. Bu nedenle bu kişilerin daha fazla örgütsel vatandaşlık davranışları gösterdikleri görülebilmektedir (Polat ve Meyda, 2011).

2.4.4. Futbol Taraftarlarında Özdeşleşme

Takımla özdeşleşme, bir taraftarın takımla olan psikolojik bağlantısıdır. Bu özdeşleşme düzeyi, kişinin tuttuğu takıma ve oyunculara kendini adama derecesi ile seyircilikten holiganlığa kadar uzanabilir. Futbol seyirciliği açısından fanatik; kazanmak için her yolu meşru gören, sporun estetiği ve güzelliğiyle ilgilenmeyen ve sadece sonuca bakan, tuttıkları takımın renklerini, marşlarını hastalık derecesinde önemseyen vb. davranış özelliklerini gösteren seyirci çeşididir (Aycan ve diğ., 2009).

Sporda özdeşleşme, bir kişinin, bir sporcuya veya bir takıma benzemeye çalışması, onu taklit etmesi, onun gibi düşünmeye ve davranmaya gayret göstermesidir. Futbolun getirdiği özdeşleşme ise, tutulan takımlar ve onun şahsında yaşanan, kentle ilgili bir gerçektir. Bu yüzden, bir taşralının, üç büyük (Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş) takımdan birinin taraftarı olmasında, potansiyel bir kent özlemi düşüncesi yer almaktadır denilebilir (Baş, 2008).

Bireyler kent, din, ulus veya diğer sosyal kategorileri temsil eden spor takımlarıyla özdeşleşirken, taraftar olarak oyuncuların ve kulübün performansını dolayısıyla maçların sonucunu etkilediklerine inanırlar. Bu inançlarından dolayı da, hiç de sürpriz olmayan bir biçimde çoğu, kendilerini kulübün bir parçası olarak görürler. Yani kulüp bir yandan sembolik olarak taraftarların benliklerinin bir parçası haline gelirken, diğer yandan taraftarlar kulüplerinin bir parçası haline gelirler. Kulübün adı üzerinden, onu kullanarak, taraftarlar birbirleriyle de özdeşleşirler. Tutulan takımlar kişi için, bir tür güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmakta, tutulan takım ve sporcunun uyandırdığı heyecan kişiyi hayal kırıklıklarından, tatminsizliklerden ve

monotonluklardan kurtarabilmektedir. Kişinin takımından çok şeyler beklemesi ve beklentilerini karşılayamaması durumunda ise derin hayal kırıklıkları ortaya çıkmakta (Demirel ve diğ., 2007) onların yenilmesini, kendi yenilmesi ve umutlarının yok olması olarak algılar Bunun acı örneği ise 1995/1996 futbol sezonunda, Trabzonspor'un Fenerbahçe'ye 2-1 yenilerek, şampiyonluk umudunu yitirmesinden sonra, 27 yaşındaki Mehmet Dalman ve 12 Yaşındaki Hüsnü Civelek'in, intihar etmeleri gösterilebilir (Öcalan, 2003).

Taraftarlık yönetici, antrenör, spiker gibi takımlarla güçlü bir şekilde özdeşleşen kişilere yönelik de olabilir. Galatasaray taraftarlarının Fatih Terim'e olan bağlılıklarının ayrı bir düzeyde olması veya Fenerbahçe'nin eski başkanı olan Ali Sen'in önemli bir taraftar desteğine sahip olması ilk akla gelen örneklerdendir (İnan, 2007).

Bireyler kent, din, ulus veya diğer sosyal sınıflamaları temsil eden spor takımlarıyla özdeşleşirken, taraflar olarak oyuncuların ve kulübün performansını, dolayısıyla maçların sonucunu etkilediklerine ilişkin inançlarından dolayı da, hiç de sürpriz olmayan bir biçimde çoğu kendilerini kulübün bir parçası olarak görürler. Yani, kulüp bir yandan sembolik olarak taraftarların benliklerinin bir parçası haline gelirken, diğer yandan taraftarlar kulüplerinin bir parçası haline gelirler. Kulübün adı üzerinden, onu kullanarak, taraftarlar birbirleriyle de özdeşleşirler. Kendilerini, maç biletleri satın alarak kulübün mali destekçileri olarak görürler, bunun yanında kulübün geleneklerini devam ettirdiklerini düşünürler. Her ne kadar karar verme sürecine katılmasalar ve hatta kendilerini zaman zaman sömürülmüş gibi algılasalar bile taraftarlar kendilerini kulübün “moral muhafızları” gibi görebilmektedirler (Baş, 2008).

Özdeşleşme düzeyinin yüksek olması durumunda, eğer takımı kaybetmişse bireyinde kendisini kaybetmiş olarak gördüğünü ve bununda zaman zaman saldırgan davranışlara yol açtığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca yüksek düzeydeki takım özdeşleşmesi grup dayanışmasına da yol açmaktadır. Grup dayanışmasının iki önemli sonucu bulunmaktadır: ait olma, destek görme ve birliktelik duygusu ile gruplar arası düşmanlığın taraftarlarda “biz ve onlar” anlayışını ortaya çıkarmasıdır (Demirel ve diğ., 2007).

Bir futbol takımı taraftarlarının davranışlarına bakıldığında, bu taraftarların birbirlerinden etkilenerken beraberce hareket ettikleri ve davranışlarına yön verdikleri gözlenmektedir. Bu kişiler artık bir şahıs olmaktan çıkarak bir beraberlik hissettikleri bu

grup içerisinde kendilerini algılayıp, birbirlerine benzer davranışlar gösterirler. Seyircilerin; kalabalık olarak bulundukları grup içerisinde, kötü niyetli insanlar, kışkırtıcı, saldırgan davranan kişiler ne kadar çok ise grubun da onlarla beraber hareket etmeleri kaçınılmaz olur. Burada kişilerin birbirinden etkilendiği ortaya çıkmaktadır (Çağlayan ve Fişekcioğlu, 2004).

Sonuç olarak, özdeşleşme futbol fanatiklerinin psikolojisinde önemli bir bileşendir. Futbol'da özdeşleşme taraftarların psikolojik olarak takıma bağlanma boyutuyla ilgilenmektedir. Takımla yüksek düzeyde özdeşleşmiş taraftarlar takımı kendilerinin bir uzantısı olarak görmektedirler. Bu taraftarlar için takımın başarısı diğer taraftarlarla yoldaşça hisler geliştirmelerine ve benlik kavramlarının temeline “bu takımın taraftarıyım” algısının yerleşmesine neden olmaktadır (Baş, 2008) .

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Materyal ve Yöntem

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeylerini tespit etmeye yönelik “İlişkisel Tarama” araştırmasıdır. İlişkisel tarama, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya değişim derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 2003). Bu yöntemle öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri, “cinsiyet, öğrenim görülen program, öğrenim görülen sınıf düzeyi, mezun olunan orta öğretim türü, aile gelir durumu, herhangi bir spor dalıyla ilgileniyor mu?, düzenli spor yapıyor mu?” ve doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkenleri açısından ilişkisel olarak incelenmiştir.

3.1.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırma grubunu oluşturulurken Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının seçilmesi pratik nedenlerden (kişisel bağlantılar sayesinde veri toplamanın kolay ve hızlı olması gibi) dolayı olmuştur.

Araştırma grubunun “cinsiyet, öğrenim görülen program, öğrenim görülen sınıf düzeyi, mezun olunan orta öğretim türü, aile gelir durumu, herhangi bir spor dalıyla ilgileniyor mu? Ve düzenli spor yapıyor mu?” değişkenleri açısından dağılımı tablo 2.1. özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	360	51,7
Erkek	336	48,3
Bölüm	Frekans (f)	Yüzde (%)
Beden eğitimi	139	20
Matematik	108	15,5
Rehberlik	99	14,2
Fen bilgisi	95	13,6
İngilizce	70	10,1
Sosyal bilgiler	81	11,6
Sınıf	104	14,9
Sınıf Değişkeni	Frekans (f)	Yüzde (%)
1. Sınıf	188	27
2. Sınıf	195	28
3. Sınıf	177	25,4
4. Sınıf	136	19,5
Mezun Olunan Ortaöğretim	Frekans (f)	Yüzde (%)
Genel Lise	323	46,4
Meslek Lisesi	33	4,7
Anadolu Öğretmen Lisesi	74	10,6
Fen Lisesi	37	5,3
Yab. Dil. Ag. Liseler	194	27,9
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	35	5,0
Aile gelir durum	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-500	55	7,9
501-1000	220	31,6
1001-1500	181	26,0
1501-2000	136	19,5
2001 ve üzeri	104	14,9

Herhangi spor dalıyla ilgileniyor mu?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	355	51
Hayır	341	49
Düzenli spor yapıyor mu?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	286	41,1
Hayır	410	58,9
Doğup büyüdükları yerleşim yeri	Frekans (f)	Yüzde (%)
il	412	59,2
ilçe	186	26,7
kasaba	40	5,7
köy	58	8,3
Total	696	100,0

Araştırma grubunu 2012-2013 eğitim öğretim Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesinde ve Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmaya toplam 696 (360 kadın %51.7; 336 erkek % 48.3) öğretmen adayı katılmıştır. Araştırma grubunu öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümler açısından incelendiğinde “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında 139 (%20), Matematik Öğretmenliği programında 108 (%15.5), Fen ve Teknoloji Öğretmenliği programında 95(%13.6), İngilizce Öğretmenliği programında 70 (%10.1), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında 81 (%11.6) ve Sınıf Öğretmenliği programında 104 (%14.9) öğretmen adayının öğrenim gördüğü tespit edilmiştir.

Öğretmen adayları “öğrenim gördüğü sınıf düzeyi” açısından incelendiğinde 188 (%27)’sinin 1. sınıfta, 195 (%28)’inin 2. sınıfta, 177 (%25.4) ’sinin 3. sınıfta, 136 (%19.5)’nin 4. sınıfta öğrenim gördüğü görülmüştür.

“Mezun oldukları orta öğretim türü” açısından bakıldığında araştırma grubundaki öğretmen adaylarının 323 (%46.4)’sının genel lise mezunu oldukları, 33 (%4.7)’sinin meslek lisesi mezunu olduğu, 74 (%10.6)’sının Anadolu öğretmen lisesi mezunu olduğu, 194 (%27.9) ’inin yabancı dil ağırlıklı lise mezunu olduğu, 35 (%5)’inin güzel sanatlar ve spor lisesi mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının aile gelir durumları

incelendiğinde 220 (% 31.69)'sinin 501-1000 tl arasında, 181 (%26)'inin 1001-1500 tl arasında, 136 (%19.5)'sının 1501-2000 tl arasında, 104 (%14.9)'ünün 2001 ve üzerinde, 55 (%7.9)'nin 0-500 tl arasında gelire sahip olduğu görülmüştür.

Öğretmen adaylarının herhangi bir spor branşı ile ilgilenip ilgilenmediklerine bakıldığında 355 (%51)'inin herhangi bir spor branşı ile ilgilendikleri görülürken 341 (%49)'inin herhangi bir spor branşı ile ilgilenmedikleri görülmüştür.

Öğretmen adaylarının düzenli spor yapıp yapmadıkları açısından incelendiğinde 286 (%41,1) 'inin düzenli spor yaptıkları görülürken 410 (%58,9)' nun düzenli spor yapmadıkları tespit edilmiştir.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada gerekli bilgilere ulaşmak için üç farklı ölçek kullanılmıştır. Öğrencinin kişisel bilgilerin ve aile özelliklerini belirlemek için kişisel bilgi formu, Öncü ve Güven (2011) tarafından geliştirilen “Futbola Yönelik Tutum Ölçeği (FYTÖ)”Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilen “Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği (STÖÖ)” kullanılmıştır

3.1.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmaya katılan sporcu öğrencilere ait kişisel bilgileri elde edebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Denetim odağını etkileyeceği düşünülen değişkenlerin belirlenmesi için hazırlanan ankette cinsiyet, okumuş olduğu sınıf, hangi okulda okuduğu, kaç sendir spor yaptığı, hangi spor branşıyla uğraştığı, ailenin gelir düzeyi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi ile ilgili sorular sorulmuştur.

3.1.3.2. Futbola Yönelik Tutum Ölçeği (FYTÖ)

Öncü ve Güven (2011) tarafından geliştirilen futbol tutum ölçeği (FYTÖ), tek faktörlü bir yapıya sahip olup 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri (5) “tamamen katılıyorum” ve (1) “hiç katılmıyorum” biçiminde puanlanmaktadır. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) 0,97 bulunmuştur. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; tek faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı toplam varyansın %68,69, ölçeği oluşturan maddelere ilişkin faktör yüklerinin 0,659 ile 0,912; faktör ortak varyanslarının 0,434 ile 0,831 arasında olduğu görülmektedir.

3.1.3.3. Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği (STÖÖ)

Veri toplama aracı olarak “Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği (STÖÖ)” kullanılmıştır. Ölçek, Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilmiştir. Günay ve Tiryaki (2003) tarafından da Türkçe’ye çevrilerek geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek, 1 ve 8 formatında puanlanan 7 maddeden oluşmaktadır. 1,hiç önemli değil, hiç hoşlanmam; 8 ise çok önemli, bütünüyle, çok hoşlanırım gibi iki zıt ucu göstermekte ve yüksek puanlar özdeşleşmenin fazla olduğuna işaret etmektedir. Yüksek puanlar özdeşleşmenin fazla olduğunu göstermektedir. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) .91 ve ortalama madde-toplam korelasyonu .59’dur. Temel bileşenler faktör analize göre bir faktör altında toplanan 7 madde toplam varyansın % 66.3’ünü açıklamaktadır ve maddelerin faktör yükleri .58 ile .91 arasında değişmektedir.

Günay ve Tiryaki (2003) ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için temel bileşenler faktör analizi kullanmış ve tek faktör ile açıklanan varyansın yüzdesini % 59 olarak bulmuştur. Cronbach Alpha ile hesaplanan iç tutarlılık değeri .87’dir.

3.1.4. Verilerin Analizi

Tutum ölçeği anketlerinden elde edilen verilerin frekanslarının, yüzdelilerinin belirtildiği ve betimsel istatistiklerin kullanıldığı bilgiler tablolar halinde sunulmuştur. İstatistiksel çözümler yapmak amacıyla SPSS 17.0 paket programı kullanılmış ve araştırmanın alt problemleri doğrultusunda değişkenlere ulaşabilmek için uygun veriler programa girilerek, istatistikler elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiki yöntem olarak; tek yönlü varyans analizi (Anova), bağımsız gruplarda aritmetik ortalamalar arası farka ait t testi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizinde, birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla da Tukey HSD testi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar alt problemlerin sırasına göre sunulmuştur.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutum ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının futbola yönelik tutum ortalamaları

Futbola yönelik tutum	N	$\bar{X}$	SS
	696	2.57	1.133

Tablo 2’de araştırma gurunda yer alan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutum ortalamaları verilmiştir. Araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının $\bar{X} = 2.57$ ’lik bir ortalama elde ettikleri görülmüştür.

Araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi tekniğinden yararlanılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Kadın	360	2.17	.94707	694	-10.297	.000*
Erkek	336	2.99	1.162			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 3’de araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni futbola yönelik tutumları karşılaştırılmıştır. Araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarında erkek öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way-Anova) ve varyansın kaynağını tespit etmek amacıyla post hoc testlerinden tukey testinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları

Bölüm	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	P	Fark Tukey
1. Beden eğitimi	139	3.04	.933				
2. Matematik	108	2.43	1.014	6			1>2
3. Reh. vepsik. dan.	99	2.28	1.049	689	9.457	.000*	1>3
4. Fen ve teknoloji	95	2.14	1.171	695			1>4
5. İngilizce	70	2.92	1.211				1>6
6. Sosyal bilgiler	81	2.55	1.184				1>7
7. Sınıf	104	2.52	1.184				3<5
Total	696	2.57	1.133				4<5

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 4’de araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından futbola yönelik tutumları karşılaştırılmıştır. Buna göre öğretmen adayları en yüksek ortalamaları sırasıyla beden eğitimi öğretmenliği $\bar{X} = 3.04$, İngilizce öğretmenliği $\bar{X} = 2.92$ ve sosyal bilgiler öğretmenliği $\bar{X} = 2.55$ bölümlerinde öğrenim göre öğretmen adayları elde etmişlerdir. En düşük ortalamaları ise sırasıyla fen ve teknoloji öğretmenliği $\bar{X} = 2.55$, rehberlik ve psikolojik danışmanlık $\bar{X} = 2.28$ ve matematik öğretmenliği $\bar{X} = 2.43$ bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının elde ettikleri görülmüştür. Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile matematik, rehberlik, fen bilgisi, sosyal bilgisi, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında anlamlı farklılık

görülmüştür. Ayrıca rehberlik ve İngilizce öğretmenliği, fen bilgisi ve İngilizce öğretmenliği programlarında da öğrenim gören öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.

Öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way-Anova) ve varyansın kaynağını tespit etmek amacıyla post hoc testlerinden tukey testinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Aile gelir durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları

Aile gelir durumu	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	p	Tukey Fark
1. 0-500	55	2.85	1.174				
2. 501-100	220	2.69	1.097	4	3.253	.012**	1>3
3. 1001-1500	181	2.37	1.092	691			2>3
4. 1501-200	136	2.48	1.154	695			
5. 2001 ve üzeri	104	2.62	1.181				
Total	696	2.57	1.133				

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 5’de öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından futbola yönelik tutumları karşılaştırılmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından en yüksek ortalamayı 0-500 tl ($\bar{X} = 2.85$) gelire aile gelirine sahip olan öğretmen adayları elde ederken en düşük ortalamayı ise 1001-1500tl ($\bar{X} = 2.37$) aile gelirine sahip olan öğretmen adaylarının sahip oldukları görülmüştür. Öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarında da anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Anlamlı farklılığın aile gelir durumu 0-500 tl ile 1001-1500 arasında olanlar ve 501-1000 ile 1001-1500 arasında olanlar arasında olduğu görülmüştür.

Öğretmen adaylarının doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way-

Anova) ve varyansın kaynağını tespit etmek amacıyla post hoc testlerinden tukey testinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 6’de gösterilmiştir.

Tablo 6. Doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları

Doğup büyüdüğü yerleşim yeri	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	p
İl	412	2.54	1.131	3	.759	.517
İlçe	186	2.55	1.149			
Kasaba	40	2.67	1.109			
Köy	58	2.76	1.118	695		
Total	696	2.57	1.133			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 6’da öğretmen adaylarının doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından futbola yönelik tutumları karşılaştırılmıştır. Öğretmen adaylarından en yüksek ortalamayı sırayla köyde $\bar{X} = 2.76$ doğup büyüyen öğretmen adaylarının, kasabada $\bar{X} = 2.67$ doğup büyüyen öğretmen adaylarının, ilde $\bar{X} = 2.54$ doğup büyüyen öğretmen adaylarının, ilçede $\bar{X} = 2.55$ doğup büyüyen öğretmen adaylarının elde ettikleri görülmüştür. Ancak öğretmen adaylarının doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi tekniğinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları

Düzenli spor yapıp yapmama durumu	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Evet	286	2.93	1.144	694	7.393	.000*
Hayır	410	2.31	1.054			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 7’da araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının düzenli spor yapma ile futbola yönelik tutumları arasındaki farklılık karşılaştırılmış. Yapılan karşılaştırmada öğretmen adaylarının düzenli spor yapma ile futbola yönelik tutumları arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme ortalamaları

Spor taraftarı özdeşleşme ortalamaları	N	$\bar{X}$	SS
	696	4.76	2.169

Tablo 8’de öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri verilmiştir. Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının $\bar{X} = 4.76$ ’lık bir ortalama elde ettikleri görülmüştür. Buna öğretmen adaylarının özdeşleşme düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeylerini tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi tekniğinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 9’de gösterilmiştir.

Tablo 9. Cinsiyet değişkeni açısından öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Kadın	360	4.37	2.109	694	-4.997	.000*
Erkek	336	5.17	2.156			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 9’da araştırma gurunda yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından sporla özdeşleşme düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından erkek öğretmen adayları lehine özdeşleşme düzeyleri açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından özdeşleşme düzeylerini tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way-Anova) ve varyansın kaynağını tespit etmek amacıyla posthoc testlerinden tukey testinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Bölüm değişkeni açısından araştırma gurubunda yer alan öğretmen adaylarının sporla özdeşleşme düzeyleri

Bölüm	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	P	Fark Tukey
1. Beden eğitimi	139	5.24	2.175				
2. Matematik	108	4.83	1.868	6			1>3
3. Reh. Ve psik. dan.	99	4.49	2.193	689	6.546	.000*	2>4
4. Fen ve teknoloji	95	3.76	2.158	695			3<5
5. İngilizce	70	5.52	1.939				4<5
6. Sosyal bilgiler	81	4.64	2.259				4<7
7. Sınıf	104	4.77	2.179				
Total	696	4.76	2.169				

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 10’da araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri karşılaştırılmıştır. Buna göre öğretmen adayları en yüksek ortalamaları sırasıyla İngilizce öğretmenliği $\bar{X} = 5.52$; beden eğitimi öğretmenliği $\bar{X} = 5.24$ ve matematik öğretmenliği $\bar{X} = 4.83$ bölümlerinde öğrenim göre öğretmen adayları elde etmişlerdir. En düşük ortalamaları ise sırasıyla fen ve teknoloji öğretmenliği $\bar{X} = 3.76$, rehberlik ve psikolojik danışmanlık $\bar{X} = 4.49$ ve sosyal bilgiler öğretmenliği $\bar{X} = 4.64$ bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının elde ettikleri görülmüştür. Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri açısından anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Buna göre beden eğitimi ve spor öğretmenliği ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık; matematik ve fen ve teknoloji öğretmenliği; rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve İngilizce öğretmenliği; fen ve teknoloji öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği; fen ve teknoloji öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları arasında farklılıklar görülmüştür.

Öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (one-way-Anova) yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Aile gelir durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri

Aile gelir durumu	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	p
0-500tl	55	5.17	2.197			
501-100tl	220	4.80	2.101	4		
1001-1500tl	181	4.55	2.255	691	1.314	.263
1501-2000 tl	136	4.63	2.153	695		
2001tl ve üzeri	104	4.98	2.150			
Total	696	4.76	2.169			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 11’da öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri karşılaştırılmıştır. Aile gelir durumu değişkeni açısından öğretmen adaylarının en yüksek spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri sırayla 0-500 tl ($\bar{X}$ =5.17), 2001tl ve üzeri ($\bar{X}$ =4.98) ve 501-100tl ($\bar{X}$ =4.80) olarak hesaplanmıştır. En düşük spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri ise sırayla 1001-1500tl ($\bar{X}$ =4.55), 1501-200tl ($\bar{X}$ =4.63) olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Öğretmen adaylarının doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeylerini tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way-Anova) yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri

Doğup büyüdüğü yerleşim yeri	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	p
İl	412	4.75	2.175			
İlçe	186	4.64	2.239	3		
Kasaba	40	4.99	2.179	692		
Köy	58	4.98	1.896	695	.517	.671
Total	696	4.76	2.169			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 12’de araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri karşılaştırılmıştır. Öğretmen adaylarından en yüksek ortalamayı sırayla kasabada $\bar{X}$ =4.99 doğup büyüyen öğretmen adaylarının, köyde $\bar{X}$ =4.98 doğup büyüyen öğretmen adaylarının, ilde $\bar{X}$ =4.81 doğup büyüyen öğretmen adaylarının, ilde $\bar{X}$ =4.75 doğup büyüyen öğretmen adaylarının, ilçede $\bar{X}$ =4.64 doğup büyüyen öğretmen adaylarının ve elde ettikleri görülmüştür. Ancak öğretmen adaylarının doğup büyüdüğü yerleşim yeri değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeylerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi tekniğinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları

Düzenli spor yapıp yapmama durumu	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Evet	286	5.33	2.124	694	5.989	.000
Hayır	410	4.35	2.111			

* $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 13’de araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının düzenli spor yapıp yapmama değişkeni ile spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmada öğretmen adaylarının düzenli spor yapıp yapmama durumu ile spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasında düzenli spor yapanlar lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Correlation test tekniğinden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişki

	Pearson Correlation	1	.692**
Futbola yönelik tutum ve	Sig.		.000
Spor taraftarı özdeşleşme	N		696

** $p < .01$

Tablo 14’de öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme arasındaki ilişki gösterilmiştir. Buna göre yapılan analizler neticesinde öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ile spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ve orta düzeyde bir ilişkiye rastlamıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Tartışma

Araştırmada öğretmen adaylarının genel olarak futbola yönelik tutumlarının elde ettikleri ortalamalar açısından orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Tutumlar, değişik yollarla bireylerin davranışlarını biçimlendirir, aktiviteye katılmalarını etkiler, ne zaman başlayacaklarını ve bırakacakları konusunda bireyleri yönlendirir (Linda-Rikard ve Banville, 2006). Yetişkinlik döneminde kullanılacak çeşitli serbest zaman etkinliklerine dair beceriler erken çocukluk döneminde öğrenilmektedir. Bu becerileri öğrenemeyen insanlar yaşam boyu fiziksel etkinliğin, sağlık ve fiziksel uygunluk faydaları konusunda bir kazanım elde edemeyecekleridir (Arslan ve Altay, 2008). Çocukluk döneminde fiziksel etkinliğe katılım seviyesinin, yetişkinlik döneminde de fiziksel etkinliğe devam etme davranışını önemli oranda etkileyeceği belirtilmiştir (Green ve diğ., 2005; Taras, 2005; Penney ve Jess, 2004; Sallis ve diğ., 2000).

Bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının yanında fiziksel aktivite spora yönelik tutumlarının da erken yaşlarda meydana geldiği; araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının da futbola yönelik tutumlarının erken yaşlarda oluştuğu düşünülmektedir.

Araştırmada öğretmen adaylarının **cinsiyetleri açısından futbola yönelik tutumlarına** bakılmış anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre erkek öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumlarının bayan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rove (1996) sporu, kültürel iktidar hiyerarşisi şeklinde erkekliğin kadınlığa karşı inşa edildiği önemli araçlardan birisi olarak ifade etmiştir. Sporda erkekler, bir rekabet ve çaba ortaya koyarak başarılı olmanın yollarını aramış ve bu yolla kendi erkeksi kimliklerini onaylamaya çalışmışlardır. Spor alanı erkeksi göndermelerle tanımlanan bir alan olarak görülmüştür (Clarke ve Clarke, 1982). Futbolda yaradılıştan ve doğasından dolayı bir erkek oyunu olarak biçimlendirilmiştir. Egemen biçimiyle futbol erkeklik mitini yeniden-üreten bir forum olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca futbol

erkeğin aktif, saldırgan, rekabetçi, kuvvetli, düelloocu, cesaretli olduğunu yeniden kanıtlayan bir yapı olarak görülmüştür (Çoban, 2008). Genel olarak bakıldığında spor olgunun ve özellikle futbolun daha çok erkek egemen bir yapı gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuç da toplumdaki anlayışın bir yansıması olarak nitelendirilebilir.

Öğretmen adaylarının **öğrenim gördükleri bölüm değişkeni** açısından **futbola yönelik tutumları** incelenmiş, anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Araştırmada öğretmen adaylarının elde ettikleri ortalamalar açısından değerlendirildiğinde beden eğitimi öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinde öğrenim göre öğretmen adaylarının elde ettikleri ortalamaların diğer bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarına kıyasla yüksek olmasının bu sonuçta etkili olduğu ileri sürülebilir. Benzer bir çalışmada Öncü ve Cihan (2009) tarafından bayan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumlarının incelendiği görülmüştür. Çalışmada bayan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarının farklılaştığı rapor edilmiştir. Bu sonucun araştırmadan elde edilen sonuçla paralellik taşıdığı söylenebilir. Araştırma grubunda genel olarak bakıldığında beden eğitimi ve spor öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Beden eğitimi öğretmen adaylarının daha çok sporun ve futbolun içinde yer almaları, sporun ve futbolun gerek eğitimlerinin ve gerekse gelecekteki mesleklerinin bir parçası olmasının futbola yönelik tutumlarının yüksek olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç ise öğretmen adaylarının **aile gelir durumu ile futbola yönelik tutum** konusundadır. Araştırmada öğretmen adaylarının aile gelir durumu açısından futbola yönelik tutumlarında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında aile gelir durumu düşük olan öğretmen adaylarının tutumlarının diğer gelir gruplarında olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Yapılan farklı araştırmalara bakıldığında bu çalışmalardan Yıldız ve diğerleri, (2007); Çağlayan ve Fişekçioğlu (2004)'unun araştırmasında araştırma grubunda yer alan taraftarlarının önemli bir bölümünün düşük gelir düzeyinde olduğu görülmüştür. Benzer bir çalışmada ise Kayaoğlu (2000)'de futbol taraftarlarının orta düzeyde gelire sahip olduklarını vurgulamıştır. Yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında futbol taraftarının daha çok gelir düzeyi düşük

ve orta düzeyde olan kitlelerden oluştuğu görülmektedir. Bunun da bu araştırmanında sonuçlarına yansıdığı görülmüştür.

Öğretmen adaylarının **doğup büyüdüğüleri yerleşim yeri** değişkeni açısından futbola yönelik tutumlarının karşılaştırılmasında ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırmada köyde ve kasabada doğu büyüyen öğretmen adaylarının tutumlarının diğer yerleşim yerlerinde doğup büyüyen öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek ortalamalar elde etseler de bunun anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ayrıca araştırmada öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun büyük şehir ve ilde doğup büyüdüğüleri görülmüştür. Tutkun ve diğerleri (2012)'nin yapmış olduğu çalışma da araştırma grubunda yer alan taraftarlarında büyük çoğunluğunun ilde yaşadıkları görülmüştür.

Araştırmada öğretmen adaylarının **düzenli spor yapıp yapmama** değişkeni açısından futbola yönelik tutumları karşılaştırılmış düzenli spor yapan öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Düzenli spor yapan öğretmen adaylarının düzenli spor yapmayan öğretmen adaylarına kıyasla daha düşük ortalama elde ettikleri görülmüştür. Tutkun ve diğerleri (2012)'nin yapmış oldukları çalışmada da araştırma grubunda yer alan taraftarların serbest zaman etkinlikleri bağlamında spor yapmayı tercih edenlerin oranlarının diğer serbest zaman etkinliklerini tercih edenlere kıyasla oldukça düşük olduğu dikkat çekmiştir. Bu sonucun araştırmadan elde edilen sonuçla örtüştüğü görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bir başka sonuçta öğretmen adaylarının **spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri** tespit edilmiştir. Araştırmada öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinden elde ortalamalara bakıldığında özdeşleşme düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Güven, Demirel ve Ünlü (2007)'nin üniversite öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında da elde edilen sonuca benzer bir sonuç elde ettikleri görülmüştür. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir başka araştırmada Gencay (2004)'de üniversite öğrencilerinin takımlarıyla orta düzeyde özdeşleşmiş olduğunu vurgulamıştır. Araştırmalarda üniversite öğrencilerinin özdeşleşme düzeylerinin araştırmadan elde edilen sonuçla benzediği saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının **cinsiyet değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme** düzeylerine ilişkin yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına kıyasla özdeşleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Güven, Demirel ve Ünlü (2007)'nin farklı

üniversitelerdeki spor taraftarlarının takımları ile özdeşleşme düzeylerini tespit etmek amacıyla yapmış oldukları araştırmada da erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. Benzer bir araştırmada Giray (2008) özdeşleşmenin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonucunda erkeklerin kadınlara göre, takımlarıyla daha fazla özdeşleşmiş olduklarını ortaya koymuştur. Bu sonuçların araştırmadan elde edilen sonucu desteklediği görülmüştür. Ancak Baş (2008)'ın futbolda taraftar ve takım özdeşleşmesinin değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu araştırmasında da erkek ve kadın taraftarların arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirtilmiştir. Bu sonucun araştırmadan elde edilen sonuçla örtüşmediği görülmüştür.

Futbol takımları içerisinde hem kendilerine bir kimlik edinen erkekler, rakipleri olan “öteki” takımlara karşı kendilerini tanımlamakta ve düşman olarak kodlanan “öteki”ye karşı söylemsel ve eylemsel şiddete başvurarak, ilkel bir biçimde de olsa, kendilerini ifade etmekte, kendi gerçeklikleri karşısındaki yenilgilerinin öcünü bir kurgusal bağlamda almaya çalışmaktadırlar (Çoban, 2008).

Yapılan bu araştırmadan ve farklı araştırmalardan yola çıkarak erkeklerin bayanlara göre taraftarlık olgusunun daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmada erkek öğretmen adaylarının takımlarıyla özdeşleşme düzeylerinin bayan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olmasında içinde yaşadıkları toplumun erkek egemen bir toplum olması ve genellikle erkek egemen toplumlarda futbolun özellikle erkekler tarafından ilgi duyulan bir spor branşı olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Bunun yanında erkeklerin küçük yaştan beri futbol oynamaları ve takım tutmalarının bunda önemli etken olduğu ileri sürülebilir.

Araştırma öğretmen adaylarının **öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme** düzeylerine ilişkin yapılan karşılaştırmada anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Araştırmada; İngilizce öğretmenliği, beden eğitimi öğretmenliği, matematik öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde öğrenim göre öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinden elde ettikleri ortalamaların yüksek olmasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmüştür.

Günümüzde birçok insan spor olaylarını medya aracılığı ile takip etmekte, serbest zamanlarını spor yaparak geçirmekte, spor olaylarını yerinde izlemekte ve hatta sporu hayatlarını kazanmanın bir yolu olarak görüp meslek edinmektedirler. Bütün bunlara rağmen, ülkemizde spor seyirciliğinin, özellikle de futbol seyirciliğinin, spor ile

ilgili olarak en fazla yapılan faaliyet olduğu söylenebilir (Aycan, Polat ve Uçan, 2009). Araştırma grubunda öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlerdeki cinsiyet değişkenleri açısından dağılımlarının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmüştür.

Öğretmen adaylarının **aile gelir durumu değişkeni ile spor taraftarı özdeşleşme** düzeyleri açısından yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırmadan elde bu sonucun Baş (2008)'in taraftarların gelir düzeylerine göre, spor taraftarlığı ve spor taraftarlığı özdeşleşmesi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Taşgın (2000) futbolun kaynaştırıcılığı, memleket, köken farkı, meslek, inanç sistemi, ırk ve gelir gibi tüm ayırım unsurlarını sildiğini belirtmiştir. Bunun yanında farklı kültür, eğitim ve gelir sahibi insanların bir araya gelerek tanışması ve kaynaşmasının da futbolun oldukça önemli yeri olduğu vurgulanmıştır (Şentürk, 2007; Taşdelen, 2004). Araştırmadan elde edilen sonuca ve diğer araştırmalardan elde edilen sonuçlardan yapılan çıkarımlara göre aile gelir durumunun sporla özdeşleşme düzeyinde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Araştırma öğretmen adaylarının **doğup büyüdüğüleri yerleşim yeri değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri** konusunda yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının ilde yaşayanların oranının (%59.2) olarak diğer yerleşim yerlerinde doğup büyüyen öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Baş (2008)'in araştırmasındaki taraftar grupları ikamet ettikleri yerleşim yerlerine göre incelendiğinde, katılımcıların % 78.3'ünün şehirlerde, %12.4'ünün ilçede, %5.3'ünün köyde,%4'ünün belde de ikamet ettikleri tespit edilmiştir. Acet (2006)'in çalışmasında da yer alan tarafların ikâmet ettikleri yerleşim yerlerine bakıldığında;%54.7'sinin illerde, %24.4'ünün büyükşehirlerde, %15.6'sının ise ilçelerde ikamet ettikleri görülmüştür. Baş (2008) ve Acet (2006)'in araştırmasında yer alan tarafların yerleşim yeri değişkeni açısından dağılımları ile araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarının dağılımın benzerlik gösterdiği görülmüştür. Baş (2008) büyükşehir ve il de ikamet edenlerin günlük yaşantı içerisinde yoğun stres altında olmalarından ve bu sebepten dolayı daha çok deşarj olmak ve rahatlamak için karşılaşmalara geldiklerini belirtmiştir. Ancak araştırmada öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeylerini doğup büyüdüğüleri yerleşim yerinden etkilenmediği görülmüştür.

Öğretmen adaylarının **düzenli spor yapıp yapmama değişkeni açısından spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri** karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmada düzenli spor yapan öğretmen adaylarının düzenli spor yapmayan öğretmen adaylarına kıyasla spor taraftarı özdeşleşme düzeylerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Kuter-Öztürk (1998) ergenlik döneminde spor, iletişim kurmayı kolaylaştırdığı, enerjileri doğru yönlendirdiği, kendine güven ve cesaret duygularını geliştirerek tehlikeli durumların ortaya çıkmasını engellediği bildirilmiştir. Bunun yanında ergenlik döneminde etkin spor yapan gençlerin giderek seyirci konuma geldikleri de ifade edilmiştir. Başka bir çalışmada Arıkan ve Göktaş (2003) ailede spor yapan bireylerin varlığı spor seyircisi olma durumunu etkilediğini, önceden sporla uğraşmanın, spora aktif olarak katılımı ve spordaki başarıyı etkilediğini; ayrıca bu durumun da seyirci olarak, spora duyulan ilgiyi arttıran bir faktör olduğu vurgulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bu sonuçtan hareketle spor yapan bireylerin sportif faaliyetlere de daha fazla ilgili göstereceği bunda özdeşleşme düzeyleri üzerinde etkili olabileceği sonucu çıkarılabilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları arttığında özdeşleşme düzeylerinin de arttığı görülmüştür.

Takım tutma ve fanatiklik kazanma-kaybetme, yenme-yenilme, gurur duyma-üzülme, alay etme-alay edilme, kendi-sömürüsüne-kendinin psikolojik tatminler elde etmesi için katılma ve bundan haz duyma, kendini eşleştirdiğin (bağdaştırdığın) bir şeyin üstünlüğünden zevk alma gibi duygular ve tutumlarla ilgilidir (Erdogan, 2008). Takımla özdeşleşme, taraftarın takımını kendi kimliğinin bir uzantısı olarak görme, dolayısıyla da, takımına yönelik olarak hissettiği psikolojik bağlantı derecesini ifade eder (Giray ve Yılmaz, 2008). Takım tutmayla insanlar takımla kendilerini özdeşleştirmeden geçerek kendilerini bir yere bağlarlar (Erdogan, 2008). Takımla özdeşleşmenin, taraftarın psikolojik olarak bir takımla ilgilenme ya da takımla olan psikolojik bağlantısı olduğu; takımla özdeşleşmenin de taraftarların benlik sunumlarında önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir (Dilbaz ve Karagün, 2014). Araştırmadan elde edilen sonuca göre de futbola yönelik tutumun spor taraftarı özdeşleşme düzeylerini etkilediği görülmüştür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

- Elde edilen bulgular doğrultusunda; genel olarak bakıldığında sporun ve özellikle futbolun daha çok erkek egemen bir yapı gösterdiği düşünülmüştür. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuç da toplumdaki anlayışın bir yansıması olarak nitelendirilmiştir.
- Araştırma grubuna genel olarak bakıldığında beden eğitimi ve spor öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Beden eğitimi öğretmen adaylarının daha çok sporun ve futbolun içinde yer almaları, sporun ve futbolun gerek eğitimlerinin ve gerekse gelecekteki mesleklerinin bir parçası olmasının futbola yönelik tutumlarının yüksek olmasında etkili olduğu düşünülmüştür.
- Yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında futbol taraftarının daha çok gelir düzeyi düşük ve orta düzeyde olan kitlelerden oluştuğu görülmektedir. Bunun da bu araştırmanın sonuçlarına yansıdığı görülmüştür.
- Düzenli spor yapan öğretmen adaylarının düzenli spor yapmayan öğretmen adaylarına kıyasla daha düşük ortalama elde ettikleri görülmüştür.
- Araştırmada öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinden elde ortalamalara bakıldığında özdeşleşme düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür.
- Yapılan bu araştırmadan ve farklı araştırmalardan yola çıkarak erkeklerin bayanlara göre taraftarlık olgusunun daha yüksek olduğunu düşünülmüştür. Araştırmada erkek öğretmen adaylarının takımlarıyla özdeşleşme düzeylerinin bayan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olmasında içinde yaşadıkları toplumun erkek egemen bir toplum olması ve genellikle erkek egemen toplumlarda futbolun özellikle erkekler tarafından ilgi duyulan bir spor branşı

olmasının etkili olduğu düşünölebilir. Bunun yanında erkeklerin küçük yaştan beri futbol oynamaları ve takım tutmalarının bunda önemli etken olduğu ileri sürölebilir.

- Araştırma grubundaki öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlerdeki cinsiyet değışkenleri açısından dağılımlarının bu sonuçta etkili olduğu düşünölmüştür.
- Araştırmadan elde edilen sonuca ve diğör araştırmalardan elde edilen sonuçlardan yapılan çıkarımlara göre aile gelir durumunun sporla özdeşleşme düzeyinde etkili bir değışken olmadığı düşünölmüştür.
- Araştırmada öğretmen adaylarının spor taraftarı özdeşleşme düzeylerini doğup büyüdükleri yerleşim yerinden etkilenmediğı görölmüştür.
- Araştırmada öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve spor taraftarı özdeşleşme düzeyleri arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları arttığında özdeşleşme düzeylerinin de arttığı görölmüştür.

6.2. Öneriler

2012 – 2013 akademik yılı içerisinde Aksaray Üniversitesi içerisinde eğitim faköltelerinde okuyan öğretmen adaylarının futbola yönelik tutumları ve takımları ile özdeşleşme durumlarının ölçömleri sonucunda elde ettiğimiz bulgulara göre aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür.

1. Futbola yönelik tutum ile ilgili literatür de fazla bir çalışma yapılmadığından bu konuda büyük bir eksiklik vardır. Bu yüzden futbol ve diğör branşların da içine alarak daha fazla çalışılması gerekmektedir.
2. Erkeklerin bayanlara göre futbola daha ilgili ve tuttuğı takım ile kendilerini sıkı bir şekilde özdeşlikleri görölmüş. Bayanların ise bu konuda kendilerini soyutladıkları tespit edilmiştir. Bu yüzden bayanları futbolun içine çeke bilecek spor organizasyonların çoğaltılması, bayanların futbol oynayabilecekleri alaların yapılması, maçları seyredebilecekleri özel yerlerin olması gerekmektedir.

3. Bayanları stada ve salonlara çekebilmek için salon ve stat şartlarının güzelleştirilmesi küfürlerin önüne geçilmesi ve olay çıkaranların sporda uzaklaştırılması sağlanabilir.
4. Herhangi bir spor branşı ile ilgilenme sorusuna hayır cevabı çok yüksek çıkmıştır. Bunu önlemek adına önce, çocuklara daha küçük yaştan spora yönlendirilme yapılmalı, sporla ilgili derslerin sayısının artması, kapalı spor salonsuz okulların kalmaması sağlanabilir. Bu görevde MEB ve gençlik spor bakanlığına düşmektedir. Yetişkin ve yaşlıları da bir spor branşına yönlendirilmeli onlara lisans verilmeli ve kendi liglerinin oluşturulması sağlanmalıdır.
5. Ülkemiz nüfusunu düzenli spor yapmaya teşvik etmeli düzenli spor yapan insanları desteklemeliyiz. Ülkemizde betonlaşma oranı çok fazla spor yapma alanları ise çok azdır. Spor alanlarını arttırılmalı, spor salonlarında eğitici öğretmenler çoğaltılmalıdır. Basın ve yayın organlarını kullanarak insanları düzenli spor yapmaya itmeliyiz.
6. Araştırmanın farklı üniversitelerde ve farklı öğretmen adayları ile tekrarlanması alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acet, M. (2006). *Sporda Saldırganlık ve Şiddet*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Aktaş, Z., Çobanoğlu G., Yazıcılar, İ., Er, N. (2006) *Profesyonel Futbolcularda Spora Özgü Başarı Motivasyon Düzeyinin Cinsiyetler Açısından Karşılaştırılması*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; 7: 55-59.
- Amen, H.M. (2008). *Futbolcuların Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Bazı Değişkenlerin Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Arıkan, A. N., ve Göktaş, Z. (2003). *Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sporculuk Durumlarına İlişkin Özellikleri*. Spor Yönetimi ve Ekonomisi Sempozyumu, 5-6.
- Arslan, Y., ve Altay, F. (2008). *Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Ders Programı Ve Ders Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 19(2), 63-79.
- Aycan, A., Polat, E., Uçan, Y. (2009). *Takım Özdeşleşme Düzeyi ile Profesyonel Futbol Müsabakalarına Seyirci Olarak Kararını Etkileyen Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7, 169-174.
- Aydın, B., Hatipoğlu, D. (2008). *Endüstriyel Futbol Çağında Taraftarlık*. Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26, 289-300.
- Barth, K., Zempel, U.(2009). *Futbol Öğreniyorum*. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitap evi.
- Baş, M. (2008). *Futbolda Taraftar ve Takım Özdeşleşmesi(Trabzonspor Örneği)* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Başar, U.(2011). *Örgütsel Adalet Algısı, Örgütsel Özdeşleşme ve İş Tatmini Arasındaki İlişkilere Yönelik Görgül Bir Araştırma*. Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Savunma Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bayraktar C. (2003). *Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 19-36.
- Baysal, A. C.(1981). *Sosyal ve Örgütsel Psikoloji Tutumlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., ve Köklü, N. (2010). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Canakay, U.E.(2006). *Müzik Teorisi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirme*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu(26-28 Nisan), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.

Ceylan, A., Özbal, S.(2008) *Özdeşleşme Yoluyla Sadakat Oluşturma Üzerine Üniversite Mezunları Arasında Yapılan Bir Çalışma*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,1, 81-110.

Clarke, A., Clarke, J. (1982) Highlights and action replays: Ideology, sport and media. İçinde: J. Hargreaves (ed.). *Sport, culture and ideology*. London: Routledge & Kegan Paul.

Çağlayan, H.S., Fişekcioğlu, İ.B.(2004) *Futbol Seyircisini Şiddete Yönelten Faktörler*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 127-142.

Çakınberk, A., Derin, N., Demirel, E.T.(2011). *Örgütsel Özdeşleşmenin Örgütsel Bağlılıkla Biçimlenmesi: Malatya ve Tunceli Özel Eğitim Kurumları Örneği*. İşletme Araştırmaları Dergisi,1, 89-121.

Çelik, S. (2011). *Öğretmen Tutumları ile İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Konya.

Çoban B.(2008). *Futbol ve toplumsal muhalefet*. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26, 59-88.

Demirel, M., Karahan, B.G., Ünlü, H. (2007). *Farklı Üniversitelerdeki Spor Taraftarlarının Takımları ile Özdeşleşme Düzeyleri*. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2, 76-86.

Devecioğlu, S., Çakar, M.F., Çoban, B. (2005) *Yerel Gazetelerin Spor Kültürünün Yaygınlaştırılmasına Katkıları*. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4, 1-11.

Devecioğlu S, Çoban B, Karakaya YE, Karataş Ö. (2012). *Türkiye’de Spor Kulüplerinin Şirketleşmeye Yönelimlerinin Değerlendirilmesi*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2, 35-42.

Devecioğlu S. (2007). *Futbolun Tarihsel Gelişimi*. Erişim adresi: <http://perweb.firat.edu.tr/>, Erişim tarihi: 04.11.2014.

Dilbaz, E., ve Karagün, E. (2014). *Müsabakalarda Seyirci Olmayı Etkileyen Faktörler İle Takımla Özdeşleşme Düzeyi: Kocaeli Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. E-Journal Of New World Sciences Academy, 9(2), 22-31.

Doğu, G.A., Sunay, H. (2010) *Uluslararası İlişkiler ve Spor*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3, 93-100.

Eker, G.Ö. (2010). *Futbolun Dayanılmaz Çekiciliği, Büyülenen Taraftar Portresi, Fanatizm ve Beşiktaş*. Millî Folklor, 85, 173-182.

Erdem, R., Ulu, D.(2004). *Futbol Takımı Taraftarlığının Hastane Çalışanları Üzerine Etkisi*. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 1, 119-137.

Erdoğan, İ. (2008). *Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine*. İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 26, 1-58.

Ertürk, S.(1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Matbaacılık.

Gençay, S.(2004). *Üniversite Öğrencilerinin Spor Taraftarlığıyla İlgili Davranışları Üzerine Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Gençer, R.T., Kiremitçi, O., Aycan, A., Demiray, E., Unutmaz, V. (2012) *Profesyonel Futbol Takımı Seyircilerinin Spor Tüketimine Yönelik Güduları ve Bağlılık Noktaları Arasındaki İlişki*. Ege Akademik Dergisi, 12, 41-53.

Giray, C. (2008). *Özdeşleşme, Marka Tutumu ve Markaya Yönelik Davranışsal Eğilimler: Futbol Takımı Taraftarlığı Açısından Bir İnceleme*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kocaeli.

Giray, C. ve Yılmaz, C., (2008). *Fenerbahçe Taraftarlarının Takımlarına Yönelik Psikolojik Bağlılıkları İle Saldırganlıkla İlgili Tutumları Arasındaki İlişki*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13), 147-157.

Green K., Smith, A., Roberts, K. (2005). *Young people and lifelong participation in sport and physical activity: a sociological perspective on contemporary physical education programmes in England and Wales*. Leisure Studies, 24(1), 27–43.

Güçlü, M. (2001) *Olimpiyat Oyunları ve Spor Sponsorluğu*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3, 223-239.

Günay, T., Tiryaki, Ş., “*Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeğinin (STÖÖ) Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması*”, *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe Journal of Science*, 14 (1), s.14-26,2003.

Güven, B., Demirel, M., ve Ünlü, H. (2007). *Farklı Üniversitelerdeki Spor Taraftarının Takımları İle Özdeşleşme Düzeyleri*. 4. Uluslararası Akdeniz Spor Bilimleri Kongresi. Antalya, Bildiriler Kitabı, ss, 81.

Hünük, D., Demirhan, G.(2003). *İlköğretim 8’inci Sınıf Lise 1’inci Sınıf ve Üniversite Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması*. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi , 14 (4), 175-184.

İnan, T. (2007). *Türkiye’deki Futbol Kulüplerinin Gişe Gelirlerini Arttırmaya Yönelik Uygulamaların İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.

İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. (5. Baskı). İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. 10. Baskı, Sosyal Psikoloji Dizisi, İstanbul: Evrim Yayıncılık

Karahan, H. (2005). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Coğrafya Öğretmenlerinin Diğer Öğretmenlerle Öğretmenlik Tutumları Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (12. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kayaoğlu, A.G. (2000). *Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, Ankara.

Kazak, H. (2010). *İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamasında Sosyal Faktörlerin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Kılavuz, A.M. (1993). *Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi (İHL ve GL Öğrencileri Arasında Karşılaştırılmalı Bir Araştırma)*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Kılıçgil, E., Gezin, M.F., Gürbüz, F., Çamdeviren, H.(2000). *Elit Sporcularda Branş Değiştirerek Spora Yönelmede Etkili Faktörler*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi (26-27 Mayıs), Ankara.

Koçer, M. (2012) *Futbol Derneklerine Üye Olan Taraftarların Şiddet ve Holiganizm Eğilimlerinin Belirlenmesi: Kayseri Örneği*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 111-135.

Koruç, Z., Bayar, P.(2004). *Egzersizin Depresyon Tedavisindeki Yeri ve Etkileri*. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimler Dergisi, 15 (1), 49-64.

Kuter Öztürk, F.(1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

Küçük, V., ve Koç, H. (2004). *Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan Ve Spor İlişkisi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 131-141.

Küçükahmet, L.(1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Alkım Yayınları, İstanbul.

Linda Rikard, G., ve Banville, D. (2006). *High school student attitudes about physical education*. Sport, Education and Society, 11(4), 385-400.

Öcalan, M. (2003). *Sporda Fanatizm, Futbol Seyircileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ.

Öncü, E., Cihan, H. (2009). *Bayan Öğretmen Adaylarının Futbola Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. 3. Ulusal Futbol ve Bilim Kongresi (9-11 Ocak), 53-54, Antalya.

Öncü, E, Güven, Ö.(2011). Futbol Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Dergisi, 1, 31-42.

Özdağ, S., Duman, S., Fişekcioğlu, İ.B. (2011) *Popüler Kültür: Futbol mu “Putbol” mu?* Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi, 1, 1309- 1336.

Özdiñç, Ö.(2005). *Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle ilişkisi Üzerine Görüşleri*. Spormetre Dergisi, 3(2), 77-78.

Özmen H.(2000). *Futbol, Holiganizm ve Medya*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, İstanbul.

Pehlivan, Z. (1997). Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği Ön Çalışma Raporu. I. Uluslararası Spor psikolojisi Sempozyumu (10–12 Ekim), Mersin.

Penney, D., ve Jess, M. (2004). *Physical education and physically active lives: A lifelong approach to curriculum development*. Sport, Education and Society,9(2), 269-287.

Polat, M., & Meydan, C. H. (2011). *Örgüt kültürü bağlamında güç eğilimi ve örgütsel bağlılık ilişkisinde örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25(1), 153-170.

Rowe, D. (1996). *The global love-match: sport and television*. Media, Culture & Society, 18 (4): 565-582.

Sakallı, N. (2001). *Sosyal etkiler: kim kimi nasıl etkiler?* İmge Kitabevi.

Sallis, J. F., Prochaska, J. J., ve Taylor, W. C. (2000). *A review of correlates of physical activity of children and adolescents*. Medicine and science in sports and exercise, 32(5), 963-975.

Salman, G.G., Giray, C. (2010). *Bireylerin Futbol Taraftarı Olmasını Etkileyen Güdüler ile Sadakat Arasındaki İlişki: Fenerbahçe Taraftarları Üzerine Bir Uygulama*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 33: 89-97.

Solmaz, B., Aydın, B.O. (2012). *Popüler Kültür ve Spor Merkezlerine Yönelik Bir Çalışma*. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 4, 67-82.

Şentürk, Ü. (2007) *Popüler Bir Kültür Örneği Olarak Futbol*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 25-41.

Taras, H. (2005). *Physical activity and student performance at school*. Journal of School Health, 75(6), 214-218.

Taşdelen, V. (2004). *Futbol Tiyatrosu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.

Taşgın, Ö. (2000). *Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya.

Taştan, S. (2012) *Bir Pozitif Psikoloji Kavramı Olarak Örgütle Özdeşleşmenin Psikolojik Güçlendirme Algısı ve Gönüllü Performans Davranışı Arasındaki İlişkide Ara Değişken Rolünün Değerlendirilmesi: Gıda Sektöründe Yapılan Bir Araştırma*. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 1, 227-238.

Tutkun, E., Taşmektepligil, M. Y., Canbaz, S., Acar, H., ve Çon, M. *Samsunspor Taraftarlarının Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Şiddete Eğilimleri*. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi, 14(1), 56-63.

Tüzün, İ. K., ve Çağlar, İ. (2008). *Örgütsel Özdeşleşme Kavramı Ve İletişim Etkinliği İlişkisi*. Journal of Yasar University, 3(9), 1011-1027.

Ülgen, G.(1997). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Alkım Yayınevi.

Üstündağ, N. (2001). *Müfredat Laboratuar Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Bilgisayar Tutumları İle Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yıldırım, E.(2008). *Profesyonel Ligdeki Yabancı Futbolcuların, Türkiye’de Futbol Oynamalarına İlişkin, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Açidan Görüşleri ve Yerli Futbolcuların Yabancı Futbolculara Bakış Açıları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı , Ankara.

Yıldız, M., Fişekçioğlu, İ. B., Çağlayan, H. S., Tekin, M., Şirin, E. F., ve Akyüz, M. (2007). *Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Yapısının Şiddete Etkisi (Karamanspor Örneği)*. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 9, 145-158.

Yıldız Y. (2007). *Hukuk ve Kültür İlişkisi Çerçevesinde Spor Kültürünün Oluşturulması*. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 21-42.

<http://www.tff.org/default.aspx?pageID=293>

<http://www.tff.org/default.aspx?pageID=294>

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Yaş:	Cinsiyet: Kadın ☐ Erkek ☐
Mezun olduğunuz ortaöğretim türü:	
Genel lise ☐ Meslek Lisesi ☐ And. Öğretmen Lisesi ☐ Fen Lisesi ☐	
☐ Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler (And. Lis, Süper lis. vb.) ☐ Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi ☐	
Diğer	
Aile gelir durumunuz	
0 -500 ☐ 501 – 1000 ☐ 1001-1500 ☐ 1501 – 2000 ☐ 2001 ve üzeri ☐	
Bu zamana kadar en çok yaşantınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri:	
☐ Büyük Şehir ☐ İl ☐ İlçe ☐ Kasaba ☐ Köy	
Not ortalamanız nedir? :	
Herhangi bir spor dalı ile uğraştınız mı / uğraşıyor musunuz?	
☐ Evet ☐ Hayır	
Cevabınız evet ise hangi spor branşıyla uğraştınız / uğraşıyorsunuz?	
.....	
Düzenli spor yapıyor musunuz?	
☐ Evet ☐ Hayır	
Düzenli spor yapıyorsanız sıklığı nedir?	
☐ Haftada 1 ☐ haftada 2 ☐ haftada 3 ☐ Haftada 4'den fazla	

Ek 2. Futbol Tutum Ölçeği

FUTBOL TUTUM ÖLÇEĞİ Aşağıda sizlerin futbola yönelik tutumlarınızı belirlemeye yönelik cümlelere yer verilmiştir. Her cümleyi dikkatlice okuyarak sizin için “tamamen katılıyorum (5) – kesinlikle katılmıyorum (1)” arasında sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.	(5) Tamamen katılıyorum	(4) Katılıyorum	(3) Kararsızım	(2) Katılmıyorum	(1) Kesinlikle Katılmıyorum
1. Futbolla ilgili programları seyretmekten zevk alıyorum.					
2. Futbol beni mutlu ediyor					
3. Futbol beni heyecanlandırıyor.					
4. İmkânım varsa futbolla ilgili yayınları almaya özen gösteririm					
5. Televizyonda futbolla ilgili bir yayın görürsem başka kanala geçerim					
6. Futbolu hayatımın bir parçası olarak görüyorum					
7. Bir futbol programını seyretmek için uykusuz kalmayı göze alırım					
8. Futbola, medyada daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum					
9. Futbol bana keyif vermiyor.					
10. Futbolla ilgili gazete yazılarını okumayı severim					
11. Futbolun beni rahatlattığını düşünüyorum					
12. Futbol için deli oluyorum					
13. Futbola özel olarak zaman ayırıyorum					
14. Futbolla ilgili televizyon programlarını kaçırmam					
15. Futbol üzerine yazılmış kitap bulursam okurum					
16. Futbolla ilgili bir şey duyduğumda dikkatimi hemen o noktaya çeviririm.					
17. İnsanlarla futbol üzerine konuşmaktan hoşlanırım					
18. Futbolsuz bir yaşam düşünemiyorum					
19. Genellikle, bir gazetenin önce futbolla ilgili sayfalarına bakarım					

Ek 3. Spor Taraftarı Özdeşleştirme Ölçeği

SPOR TARAFTARI ÖZDEŞLEŞME ÖLÇEĞİ

Değerli arkadaş aşağıda tuttuğunuz takımla özdeşleşme düzeyinizi belirlemeye yönelik hazırlanmış sorular yer almaktadır. Bu sorulara “1 (önemli değil) ile 8 (çok önemli) arasında sizin için en uygun olan seçeneği işaretlemeniz istenmektedir.

1. Tuttuğunuz takımın kazanması sizin için ne kadar önemlidir?

Önemli Değil

Çok Önemli

1 2 3 4 5 6 7 8

2. Kendinizi tuttuğunuz takımın ne kadar güçlü bir taraftarı olarak görürsünüz?

Taraftarı
Değil

İyi Taraftarı

1 2 3 4 5 6 7 8

3. Arkadaşlarınız sizi tuttuğunuz takımın ne kadar güçlü bir taraftarı olarak görürler?

Taraftarı Değil

İyi Taraftarı

1 2 3 4 5 6 7 8

4. Sezon boyunca, tuttuğunuz takımı maça giderek ya da televizyondan, radyodan, televizyon haberlerinden ya da gazeteden herhangi biri aracılığıyla ne kadar yakından izlersiniz?

Hiç

Hemen hemen her gün

1 2 3 4 5 6 7 8

5. Tuttuğunuz takımın taraftarı olmak sizin için ne kadar önemlidir?

Önemli Değil

Çok Önemli

1 2 3 4 5 6 7 8

6. Tuttuğunuz takımın en büyük rakiplerinden ne kadar nefret edersiniz?

Nefret Etmem

Çok Nefret Ederim

1 2 3 4 5 6 7 8

7. Tuttuğunuz takımın adını ya da armasını iş yerinizde, yaşadığınız yerde ya da kıyafetlerinizde ne sıklıkta gösterirsiniz?

Hiç

Her Zaman

1 2 3 4 5 6 7 8

Özgeçmiş

Kimlik Bilgileri

Adı Soyadı : Emrah ALTINSOY
Doğum Yeri : Aksaray
Doğum Yılı : 1981

Eğitim Durumu (Okul Adı ve Mezuniyet Yılı)

Lise : Aksaray Milli Eğitim Müdürlüğü Somuncu Baba Lisesi (1995-1998)
Lisans : Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü (1998-2002)
Yüksek Lisans : Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi
ve spor A.B.D. (2010-2014)

Haberleşme Bilgileri

Adres : Aksaray Milli Eğitim Müdürlüğü Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi,
Aksaray
Telefon : 0505 913 12 69
E-Posta : emrah.altinsoyy@gmail.com